

Beleidsplan Ruimte Limburg

proces nota

Welk Limburg wil jij?

Versie 1.3 - 15 december 2020

na terinzagelegging kennisgeving plan-MER

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Kader	3
1.2. Historiek document procesnota	3
2. Formele processtappen	4
2.1. Startbeslissing	4
2.2. Conceptnota	4
2.3. Publieke raadpleging en adviesvraag over de conceptnota	5
2.4. Kennisgeving plan-MER	6
2.5. Terinzagelegging Kennisgeving plan-MER	6
3. Processchema	8
4. Het voortraject	9
4.1. Verkennings- en oriëntatiefase	9
4.2. Focus- en verdiepingsfase	10
4.2.1. Studies en onderzoeken	10
4.2.2. Voortgangsrapport	11
4.2.3. Focusnota	12
5. Studies en Onderzoeken	13
5.1. Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid	13
5.2. Visie Economische Ruimte	14
6. Overleg en participatie	15
6.1. Input- en Reflectiegroep (interne provinciale diensten)	15
6.2. Verenigde Commissie Provincieraad	15
6.3. Provinciale Commissie Ruimtelijke Ordening (Procoro)	15
6.4. Andere provinciale adviesraden	16
6.5. Departement Omgeving (Vlaamse Overheid)	16
6.6. Gemeentebesturen	16
6.7. (Lim)burgers	17
6.8. Middenveldorganisaties	17
6.9. Varia	18
6.10. Overleg en participatie m.b.t. de beleidskaders	19
6.10.1. Beleidskader Wonen	19
6.10.2. Beleidskader Netwerk Open Ruimte	20
6.10.3. Beleidskader Netwerk Economische Ruimte	21
6.10.4. Beleidskader Fietsen	22
6.10.5. Beleidskader Ruimte voor Energie	22
6.10.6. Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid	23
6.11. www.welklimburgwiljij.be	24
6.12. Evenementen	25
6.12.1. Debatfestival	25
6.12.2. 4keerLimburg2040	25
7. Het vervolotraject	26

Bijlage 1 - Verslag publieke raadpleging over conceptnota.....27

1. Inleiding

Deze procesnota hoort bij het in opmaak zijnde provinciale Beleidsplan Ruimte Limburg (BRL). Ze beschrijft het reeds doorlopen en nog te doorlopen planproces. Het is een evolutief document. Dat betekent dat bij elke stap in de procedure de nota wordt aangevuld en verfijnd naarmate de inzichten vorderen.

1.1. Kader

Artikels 2.1.8. en 2.1.9. van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening regelen de opmaak van het provinciaal beleidsplan ruimte.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 30 maart 2018 bepaalt de nadere regels voor de opmaak, de vaststelling en de herziening van ruimtelijke beleidsplannen.

De overheid die een ruimtelijk beleidsplan opmaakt moet de procesinformatie bijhouden en digitaal ter beschikking stellen op de website van de provincie.

De procesinformatie moet de lopende processen tot opmaak van een ruimtelijk beleidsplan of beleidskader vermelden. Er is een lopende procedure zodra er een conceptnota is goedgekeurd. De procesinformatie wordt logischerwijze continu geactualiseerd en aangevuld.

Volgens art. 19 van het voornoemde besluit heeft de procesinformatie betrekking op het reeds doorlopen en nog te doorlopen proces en omvat minstens, telkens als dat van toepassing is:

- 1) de datum van inwerkingtreding van het geldende provinciaal beleidsplan ruimte en van eventueel afzonderlijk vastgestelde of herziene beleidskaders;
- 2) de datum van opheffing van beleidskaders;
- 3) de vermelding dat de opmaak of herziening van het provinciaal beleidsplan ruimte of van een afzonderlijk vast te stellen of te herzien beleidskader lopend is;
- 4) de vermelding dat de opheffing van een beleidskader lopend is;
- 5) de doorverwijzing naar onderzoeken of effectbeoordelingen die het provinciaal beleidsplan ruimte dat in opmaak of van kracht is, of het beleidskader onderbouwen, of die dienen als informatie bij de besluitvorming;
- 6) een overzicht van het gevoerde informatie-, inspraak- en participatietraject;
- 7) duiding, in algemene zin, van de reacties tijdens of naar aanleiding van de meest recente inspraak- en participatie-initiatieven en het gevolg dat eraan is gegeven;
- 8) toekomstige informatie-, inspraak- en participatie-initiatieven;
- 9) de doorverwijzing naar monitorings- en evaluatie-initiatieven.

1.2. Historiek document procesnota

- Versie 1.0 – 7 november 2019 – bij conceptnota en publieke raadpleging
- Versie 1.1 – 22 april 2020 – na publieke raadpleging over conceptnota
- Versie 1.2 – 16 juli 2020 – bij terinzagelegging kennisgeving plan-MER
- Versie 1.3 – 15 december 2020 – na terinzagelegging kennisgeving plan-MER

2. Formele processtappen

Alle actuele informatie over het BRL-proces en de toekomstige inspraak- en participatiemomenten is terug te vinden op de website www.limburg.be/beleidsplanruimte.

2.1. Startbeslissing

Op **20 maart 2019** nam de provincieraad de officiële startbeslissing voor het Beleidsplan Ruimte Limburg (BRL).

2.2. Conceptnota

De conceptnota geeft de ambitie voor de ruimtelijke ontwikkeling van Limburg kernachtig weer, schetst een gewenst perspectief voor de toekomst in 2040 en bevat een aantal ruimtelijke strategieën om dat wensbeeld te bereiken.

Op **7 november 2019** stelde de deputatie de conceptnota van het BRL vast.

Op **20 november 2019** heeft de provincieraad kennis genomen van de conceptnota.

2.3. Publieke raadpleging en adviesvraag over de conceptnota

De publieke raadpleging over de conceptnota werd gehouden van **21 november 2019 tot en met 21 januari 2020**. Tijdens die periode kon iedereen zijn/haar zienswijze op de ruimtelijke ontwikkeling van Limburg schriftelijk kenbaar maken bij de provincie Limburg.

De conceptnota was raadpleegbaar op de website van de provincie (<http://www.limburg.be/beleidsplanruimte>) en lag ter inzage in het provinciehuis van Limburg en in de 42 gemeentehuizen in de provincie Limburg.

Er werd een informatiemoment voorzien voor het publiek op **maandag 2 december 2019** van 19 u. tot 21 u. in de Boudewijnzaal van het provinciehuis. Tijdens deze infomarkt konden bezoekers vragen stellen aan de medewerkers van de afdeling ruimtelijke planning. Er werd ook een mogelijkheid voorzien om schriftelijke ideeën en suggesties achter te laten.

Benieuwd naar de ruimtelijke visie voor Limburg?
Kom je informeren op 2 december tussen 19u. en 21u.

Welk Limburg wil jij?

infomoment

INFOMOMENT BELEIDSPLAN RUIMTE LIMBURG
Maandag 2 december 2019 doorlopend van 19u. tot 21u.
in het Provinciehuis - Boudewijnzaal
Universiteitslaan 1 in Hasselt (toegang via Bosstraat)

Surf naar www.limburg.be/beleidsplanruimte voor alle informatie over het Beleidsplan Ruimte Limburg.

Een initiatief van provincie Limburg

provincie Limburg
limburg.be

De publieke raadpleging en de infomarkt werden bekend gemaakt via verschillende kanalen:

- Een bericht in het Belgisch Staatsblad van 14 november 2019.
- Een officieel aankondigingsbericht in Het Belang van Limburg, het Nieuwsblad en De Standaard van 14 november 2019.
- Een bericht op de websites van de provincie en van al de Limburgse gemeentebesturen.
- Aan/in de gemeentehuizen via aanplakking en/of digitale affichage).
- Een redactioneel artikel in Het Belang van Limburg van 21 november 2019.
- Een advertentie voor de infomarkt in Het Belang van Limburg van 30 november 2019
- Op sociale media via regelmatige posts op het Facebook- en Twitter-profiel van de provincie.
- Interview op Radio 2 Limburg op 2 december 2019 + bericht op hun website

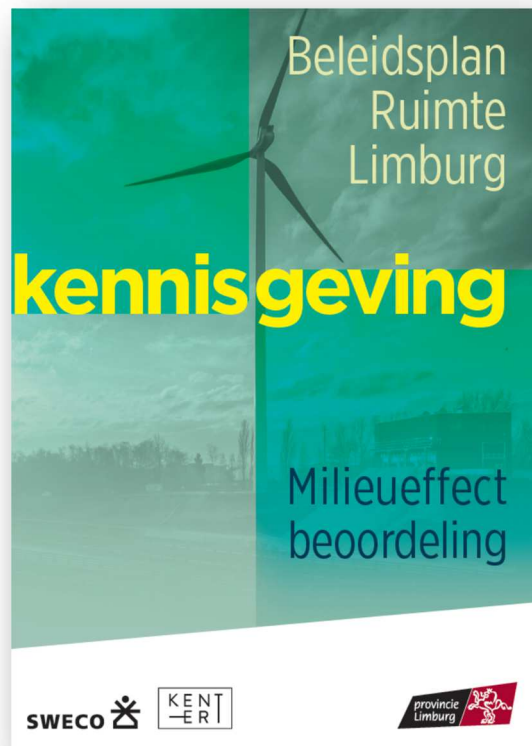
Op maandag 2 december werden de Limburgse gemeentebesturen, verschillende administraties van de Vlaamse Overheid (waaronder het Departement Omgeving) en de aangrenzende provinciebesturen uitgenodigd voor een toelichting over de conceptnota met de mogelijkheid om vragen te stellen i.f.v. de opmaak van hun advies.

De conceptnota werd toegelicht en besproken op de vergaderingen van de Provinciale Commissie Ruimtelijke Ordening (Procoro) van 4 december 2019 en 8 januari 2020.

Het verslag van de publieke raadpleging over de conceptnota is opgenomen in **Bijlage 1**.

2.4. Kennisgeving plan-MER

Om de mogelijke effecten van het BRL op mens en milieu in kaart te kunnen brengen, wordt een procedure voor een plan-milieueffectrapportage gevoerd. De eerste stap hierin is de kennisgeving. De kennisgeving beschrijft de onderzoeksmethodiek die zal worden toegepast voor de milieueffectbeoordeling. Het geeft aan wat in het eigenlijke plan-MER zal onderzocht worden en hoe dat zal gebeuren. De kennisgeving werd op 15 juli 2020 door Departement Omgeving (Team MER) van de Vlaamse Overheid volledig verklaard (onder het kenmerk "PL0264").

2.5. Terinzagelegging Kennisgeving plan-MER

De kennisgeving werd ter inzage gelegd voor het publiek van 1 september 2020 tot en met 30 oktober 2020. Het publiek werd geïnformeerd over de terinzagelegging via volgende kanalen:

- Een officieel aankondigingsbericht in Het Belang van Limburg van 1 september 2020.
- Een bericht op de websites van de provincie en de Limburgse gemeentebesturen.
- Aan/in de gemeentehuizen via aanplakking en/of digitale affichage.
- Een redactioneel artikel in Het Belang van Limburg van 2 september 2020..

Team MER heeft de kennisgeving ook bezorgd aan de Vlaamse instanties waarvan zij het advies nuttig acht, aan de colleges van burgemeester en schepenen van de Limburgse gemeenten en aan relevante overheidsinstanties in Nederland en Wallonië.

Alle opmerkingen op de kennisgeving werden door Team MER verzameld. Op basis van de inspraakreacties zal Team MER een beslissing nemen over de inhoud van het plan-MER en richtlijnen opstellen voor de opmaak van het plan-MER.

geplande informatie-, participatie- en inspraakmogelijkheden voor het publiek

Openbaar Onderzoek over het ontwerp-BRL en ontwerp-plan-MER:

te verwachten:

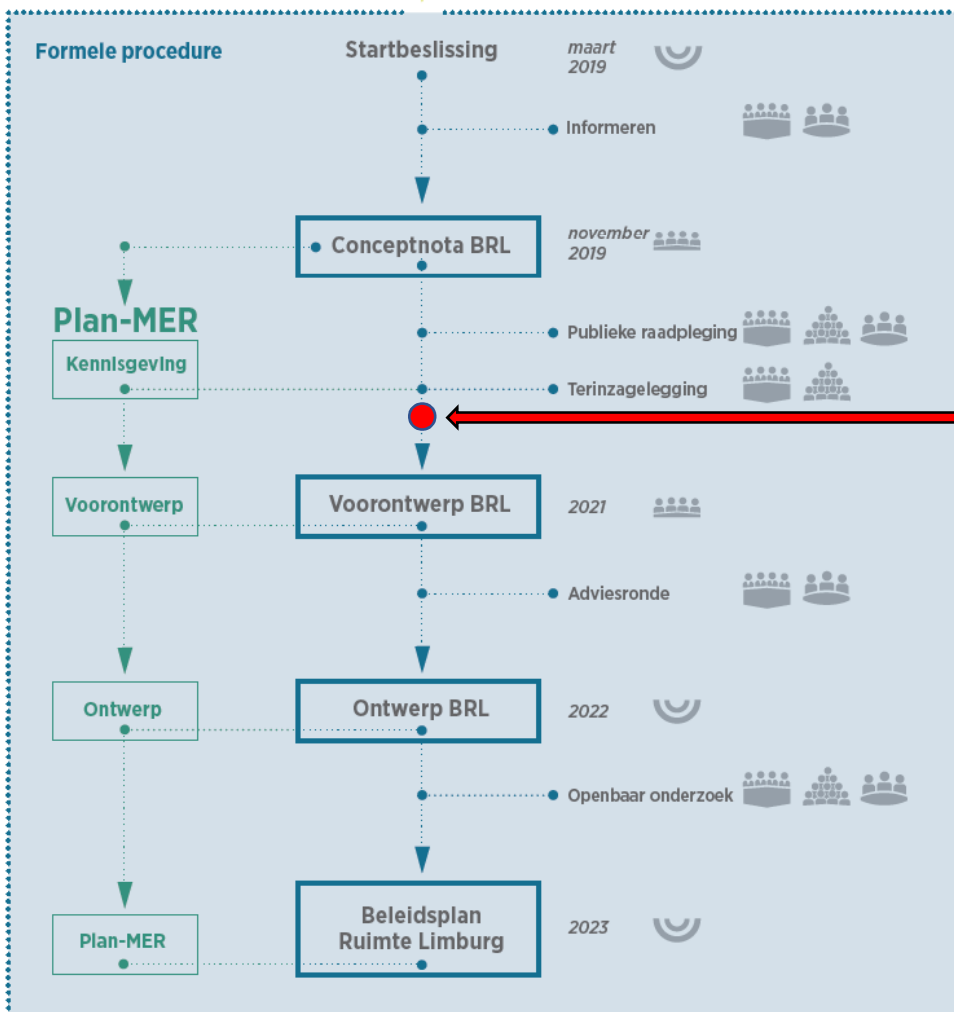
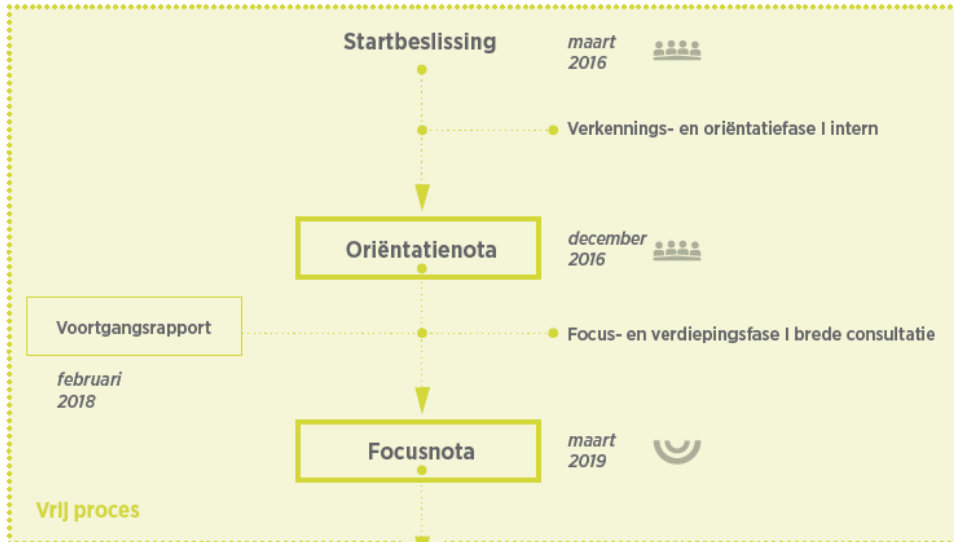
najaar 2022

Meer info:

www.limburg.be/beleidsplanruimte

3. Processchema

Het processchema geeft het verloop op hoofdlijnen weer.

actuele positie in het proces (december 2020)

- deputatie
- provincieraad
- andere bestuursniveaus
- publiek
- procoro (Provinciale Commissie voor Ruimtelijke Ordening)

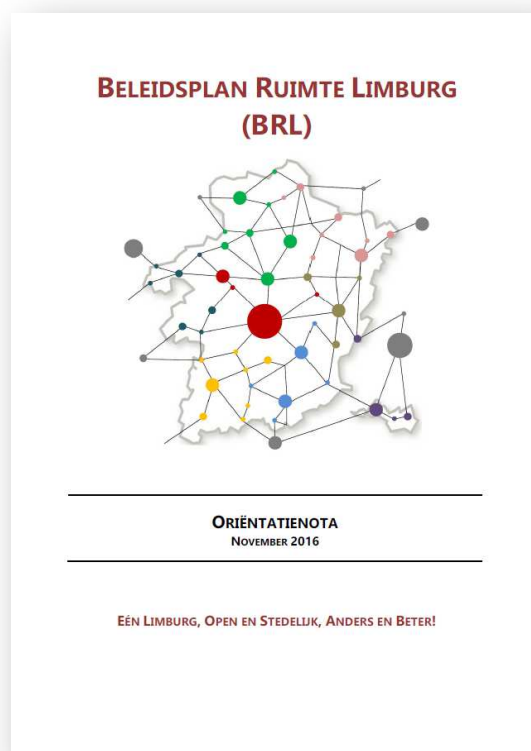
4. Het voortraject

Op 16 maart 2016 gaf de deputatie de opdracht aan de afdeling Ruimtelijke Planning om te starten met de voorbereiding van het BRL. Op dat moment was er nog geen decretaal kader voor de procedure voor de opmaak van een ruimtelijk beleidsplan. Er werd een “vrij proces” uitgetekend.

4.1. Verkennings- en oriëntatiefase

De eerste fase was een verkennings- en oriëntatiefase. Dit was vooral een intern proces van analyse en onderzoek. Er werd een “input- en reflectiegroep” opgericht van interne provinciale diensten om het planningsproces mee te begeleiden. Hierin werden de diensten van de grondgebonden materies betrokken, zoals bijv. mobiliteit, wonen, waterlopen, milieu en natuur, toerisme, economie, landbouw, erfgoed, omgevingsvergunning.

Dit analyse- en onderzoekswerk resulteerde in de **oriëntatienota** die werd afgewerkt in november 2016. De oriëntatienota was een ambtelijk werkstuk. De deputatie heeft hier kennis van genomen op 1 december 2016.

4.2. Focus- en verdiepingsfase

In de focus- en verdiepingsfase hebben we verder inhoudelijk onderzoek gevoerd en focuspunten verkend. In de periode 2017-2018 werd ook een brede consultatie opgezet met heel wat verschillende actoren in het ruimtelijk beleidsveld (zie ook verder bij “Overleg en participatie”).

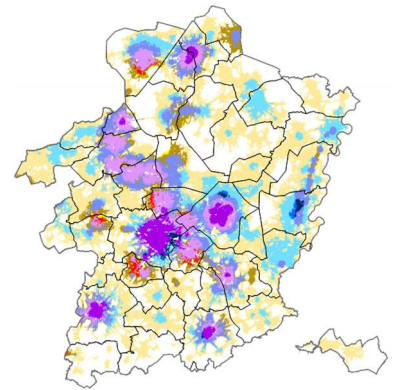
4.2.1. Studies en onderzoeken

We hebben een aantal studies uitgevoerd als basis voor het uitwerken van een ruimtelijk beleid. De inzichten uit deze onderzoeken worden meegenomen en verder uitgediept bij de uitwerking van het Beleidsplan Ruimte Limburg.

Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg

De Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) heeft voor Vlaanderen een theoretisch model ontwikkeld dat het voorzieningenniveau en de knooppuntwaarde (bereikbaarheid met het openbaar vervoer) van een plaats in beeld brengt om o.a. de potentiële ontwikkelingskansen te bepalen.

De Limburgse situatie werd door VITO in opdracht van de provincie grondig geanalyseerd. Daarna heeft het provinciebestuur door VITO een bijgestuurd Limburgs model laten uitwerken door een aantal parameters te wijzigen die rekening houden met de specifieke Limburgse context, vooral op vlak van openbaar vervoer.

Beide rapporten van deze studies zijn beschikbaar op www.limburg.be/ruimtelijkeordeningstudies

- Analyse van de positie van Limburg in de Vlaamse studie ‘Ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarde en nabijheid van voorzieningen’ (VITO, 2016)
- Onderzoek naar de ruimtelijke ontwikkelingskansen in Limburg in het kader van een aangepast knooppuntmodel (VITO, 2018)

Regionale Woningmarkten Limburg

In opdracht van de provincie hebben de studiebureaus Atelier Romain en BUUR een onderzoek uitgevoerd over het functioneren van het wonen binnen de provincie Limburg. Deze studie bekijkt het woonbeleid op het niveau van een regionale woningmarkt. Op deze manier benaderen we het woonbeleid vanuit een meer ruimtelijke invalshoek en zal omgekeerd ook het ruimtelijke beleid meer geënt zijn op het effectief functioneren van deze regionale woningmarkten.

Het rapport van dit onderzoek “Regionale Woningmarkten Limburg (Atelier Romain/BUUR, 2018)” is beschikbaar op www.limburg.be/ruimtelijkeordeningstudies.

Strategische toekomstverkenning

De provincie Limburg heeft samen met TomorrowLab een strategische toekomstverkenning uitgevoerd. Het resultaat daarvan zijn 4 mogelijke scenario's over hoe de leefomgeving van Limburg er in 2040 kan uitzien. De toekomstscenario's zijn een hulpmiddel en een referentiekader om af te toetsen of beleidsbeslissingen toekomstrobust zijn.

Meer info over de toekomstverkenning en de toekomstscenario's is te vinden op www.limburg.be/ruimtelijkeordeningstudies.

4.2.2. Voortgangsrapport

In **februari 2018** werd een **voortgangsrapport** opgesteld. Deze nota is een tussentijds verslag van het onderzoek en het overleg en de inzichten die tot dan toe zijn verzameld. Het is een momentopname en een naslagwerk voor het verdere proces. Het rapport geeft ook aan welke mogelijke "ruimtelijke werven" relevant zijn voor het provinciaal ruimtelijk beleid in Limburg.

4.2.3. Focusnota

De focus- en verdiepingsfase werd afgesloten met de focusnota. De focusnota vormt het sluitstuk van het voortraject van het BRL en bevat de eerste krachtlijnen. Er wordt een toekomstperspectief voor Limburg in 2040 geschetst en een aantal strategieën geformuleerd om die ruimtelijke visie te realiseren. Op **20 maart 2019** keurde de **provincieraad** de focusnota goed als inhoudelijke basis voor het vervolgproces.

In juli 2019 werd er gecommuniceerd over de startbeslissing van het BRL en werd de focusnota bezorgd aan:

- De burgemeesters en schepenen van ruimtelijke ordening van de Limburgse gemeenten
- De afdeling ruimtelijke ordening / omgeving van de Limburgse gemeenten
- Het departement Omgeving van de Vlaamse Overheid
- De leden van de provinciale commissie ruimtelijke ordening (Procoro)
- De afdelingen ruimtelijke planning van de 4 overige Vlaamse provincies
- De leden van de Sociaal-Economische Raad van de Regio (SERR) Limburg
- De voorzitters van de gemeentelijke commissies ruimtelijke ordening (Gecoro) van de Limburgse gemeenten

De conceptnota is sterk gebaseerd op de inhoud van de focusnota.

5. Studies en Onderzoeken

Om het beleidsplan inhoudelijk te onderbouwen werden nog enkele studies en onderzoeken uitgevoerd.

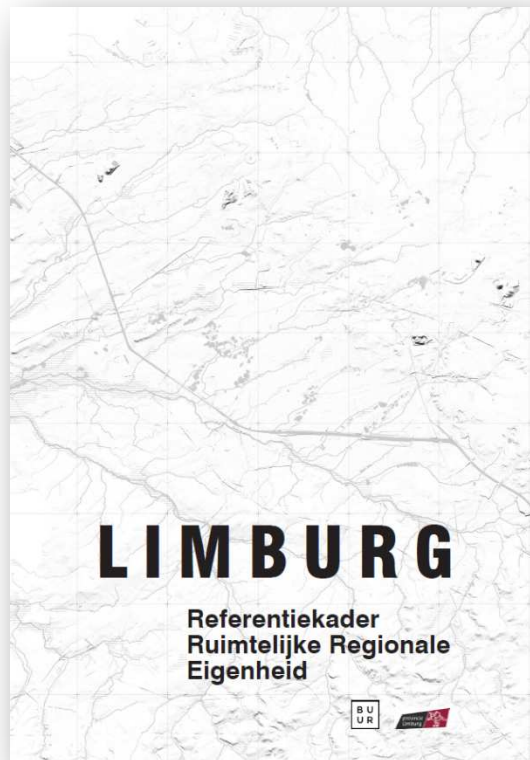
5.1. Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid

In opdracht van de provincie heeft studie bureau BUUR in 2020 een onderzoek uitgevoerd naar de Ruimtelijke Regionale Eigenheid van Limburg. Het doel van deze studie is om inzicht te krijgen in de kenmerken en kernkwaliteiten die de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg en haar verschillende streken bepalen, om er bij toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen rekening mee te kunnen houden. De bedoeling is om aantasting van deze kernkwaliteiten te vermijden en ze te versterken waar dat kan. Dit referentiekader kan gebruikt worden om ruimtelijke plannen en projecten te beoordelen en bij te sturen.

De ruimtelijke regionale eigenheid wordt in deze studie geanalyseerd en gevat in drie lagen:

1. Landschapseenheden
2. Historisch-morfologische eenheden
3. Economisch-functionele systemen

Samen geven die drie invalshoeken een compleet en genuanceerd beeld van de ruimtelijke regionale eigenheid van Limburg.

5.2. Visie Economische Ruimte

IDEA Consult heeft in 2020 in opdracht van het provinciebestuur een visie en aanbevelingen uitgewerkt rond diverse ruimtelijke aspecten van economie.

Het rapport formuleert een globale regiovisie en toekomstbeelden die oriëntatie en perspectief moeten geven. Er worden randvoorwaarden geformuleerd voor een ruimtelijke transformatie, die kunnen bijdragen tot een aantrekkelijk vestigingsklimaat en de ontwikkeling van (cross sectorale) economische clusters kunnen faciliteren. Tot slot wordt een uitvoeringsagenda voorgesteld, vanuit een meervoudige rol van de provincie en een slimme instrumentenmix.

Die input en inzichten worden door de provincie meegenomen en verder uitgewerkt binnen het Beleidskader Economische Ruimte van het BRL.

6. Overleg en participatie

De provincie voert een open planproces in partnerschap met andere beleidsniveaus en beleidsvelden. In het traject is er ruim aandacht voor overleg en participatie. Diverse actoren werden al op verschillende momenten betrokken in het proces.

6.1. Input- en Reflectiegroep (interne provinciale diensten)

15 april 2016	toelichting plan van aanpak BRL-proces
mei 2016	bilaterale ronde met kennisname en analyse van mogelijkheden en bevoegdheden binnen verschillende grondgebonden materies voor een gepaste integratie in het ruimtelijk beleid
24 juni 2016	terugkoppeling resultaten bilaterale overlegronde
8 september 2016	cirkelgesprek speer- en breekpunten voor het BRL
16 december 2016	toelichting oriëntatienota
13 januari 2017	inhoudelijke bespreking oriëntatienota
maart-juni 2017	bilateraal thematisch overleg "speerpunten" (fietsen, economie, groenblauwe dooradering, mobiliteit, klimaat)
21 september 2017	toelichting voortgang proces + onderzoeken (speerpunten en "Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg")
29 maart 2018	toelichting voortgang proces + onderzoeken ("Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg" en toekomstverkenning)
december 2018	bilaterale feedback op draft focusnota
14 maart 2019	toelichting voortgang proces + focusnota + onderzoeken ("Regionale Woningmarkten")
24 maart 2019	toelichting focusnota Directieteam Omgeving
14 november 2019	toelichting stand van zaken en voortgang proces + plan van aanpak beleidskaders
november 2019 - november 2020	bilateraal thematisch overleg en werksessies in functie van de uitwerking van de beleidskaders rond wonen, economie, fietsen, energie en groenblauwe dooradering en het referentiekader ruimtelijke regionale eigenheid
23 november 2020	toelichting overzicht en stand van zaken proces

6.2. Verenigde Commissie Provincieraad

13 februari 2017	toelichting oriëntatienota
18 maart 2019	toelichting focusnota + studie "Regionale Woningmarkten"
30 november 2020	toelichting overzicht en stand van zaken proces

6.3. Provinciale Commissie Ruimtelijke Ordening (Procoro)

11 januari 2017	toelichting oriëntatienota
2 oktober 2019	toelichting focusnota
4 december 2019	toelichting en bespreking conceptnota i.f.v. opmaak advies
8 januari 2020	bespreking i.f.v. opmaak advies op conceptnota + toelichting plan van aanpak beleidskaders
2 september 2020	toelichting kennisgeving plan-MER
7 oktober 2020	Toelichting studie Regionale Woningmarkten
2 december 2020	toelichting overzicht en stand van zaken proces

6.4. Andere provinciale adviesraden

Provinciale Landbouwkamer	
24 oktober 2017	toelichting BRL-proces en oriëntatienota
10 oktober 2019	toelichting voortgang BRL-proces + focusnota
Provinciale MiNa-Raad	
6 juni 2018	toelichting BRL-proces
14 december 2018	workshop bedrijventerreinen en BRL

6.5. Departement Omgeving (Vlaamse Overheid)

22 juni 2016	toelichting opstart BRL-proces en plan van aanpak
22 december 2016	overleg oriëntatienota
20 april 2017	overleg voortgang BRL-proces en koppeling/afstemming Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV)-BRL
1 juni 2017	overleg Vlaamse ruimtelijke werven in Limburg (input vanuit Limburg voor BRV)
11 september 2017	overleg beleidsplanning en “knooppuntwaarde” (met Limburg als case) i.h.k.v. een interprovinciaal overleg over ruimtelijke planning (OPPLAN+)
26 oktober 2017	overleg gebiedsontwikkeling en BRL
27 september 2018	toelichting studie “Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg”
21 maart 2019	toelichting “Regionale Woningmarkten”
19 september 2019	overleg met feedback op focusnota
2 december 2019	toelichting en infosessie over conceptnota
30 januari 2020	bespreking advies op conceptnota + toelichting plannen van aanpak beleidskaders
17 juni 2020	overleg over benadering en aanpak “provinciale ruimtelijke werven”
1 juli 2020	overleg over benadering en aanpak “provinciale ruimtelijke werven” (OPPLAN+)
6 oktober 2020	overleg over complementaire rolverdeling tussen Vlaanderen en provincies m.b.t. een uitvoeringsgericht ruimtelijk beleid van het BRV en de provinciale beleidsplannen ruimte
23 november 2020	overleg over complementaire rolverdeling tussen Vlaanderen en provincies m.b.t. een uitvoeringsgericht ruimtelijk beleid van het BRV en de provinciale beleidsplannen ruimte (OPPLAN+)

6.6. Gemeentebesturen

17 januari 2017	toelichting oriëntatienota op Lokale Atria (Atrium Lerend Netwerk)
27 september 2017	toelichting BRL-proces en stand van zaken (oriëntatienota, onderzoeken en studies).
27 februari 2019	toelichting resultaten onderzoeken “Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg” en “Regionale Woningmarkten
2 december 2019	toelichting en infosessie over conceptnota
november 2019 – juli 2020	bilateraal overleg met elk gemeentebestuur over de studie van de Regionale Woningmarkten Limburg (zie ook bij 6.10.1)
december 2020	10 Regionale Woontafels met 42 gemeentebesturen (zie ook bij 6.10.1)

6.7. (Lim)burgers

2 december 2019	publieke infomarkt over conceptnota
-----------------	-------------------------------------

6.8. Middenveldorganisaties

Unizo Limburg	
29 mei 2017	toelichting BRL-proces door gedeputeerde Inge Moors
Landelijke Gilden	
29 juni 2017	toelichting BRL-proces door gedeputeerde Inge Moors
Confederatie Bouw	
15 september 2017	toelichting BRL-proces door gedeputeerde Inge Moors
Beweging.net	
2 oktober 2017	toelichting BRL-proces door gedeputeerde Inge Moors
Werkgeversorganisaties	
2 oktober 2017	toelichting BRL-proces aan Voka, VKW, Unizo, Boerenbond
Stebo / Rimo / DuBo Limburg	
21 november 2017	toelichting BRL-proccs
SERR Limburg	
5 december 2017	toelichting BRL-proces
4 september 2018	toelichting PRL-proces en proces BRV
7 januari 2020	toelichting conceptnota en publieke raadpleging

6.9. Varia

Expertenmeeting	
17 maart 2017	gesprek over de oriëntatienota met Frank Beliën (Stichter Living Tomorrow), Stijn Bijmens (toenmalig CEO investeringsmaatschappij LRM), Peter Bongaerts (architect stedenbouwkundige, emeritus UHasselt), Jonathan Holslag (docent internationale politiek VUB), Serge de Gheldere (CEO Futureproofed), Oda Walpot (adviseur Team Vlaams Bouwmeester)
Workshop rond Ruimtelijke Ontwikkelingskansen Limburg	
9 oktober 2018	workshop met gemeenten en Departement Omgeving rond de studie "Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg" binnen leertraject 'Klimaatvriendelijke kernversterking' (van Bond Beter Leefmilieu en afdeling Duurzaamheid van de provincie)
Landbouw	
6 november 2018	overleg met experts landbouw (Boerenbond, VLM, provinciale dienst Landbouw)
Mobiliteit	
24 april 2019	toelichting resultaten onderzoeken "Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg" en "Regionale Woningmarkten" aan Team MOW Limburg
8 oktober 2019	toelichting resultaten onderzoeken "Ruimtelijke ontwikkelingskansen Limburg" en "Regionale Woningmarkten" aan The New Drive i.h.k.v. de vervoerregioraad
26 oktober 2020	Toelichting "relatie tussen het BRL en het Regionaal Mobiliteitsplan Limburg" aan de Vervoerregioraad Limburg
Gecoro's	
7 januari 2020	toelichting aan Gecoro Peer (op vraag) over conceptnota i.h.k.v. publieke raadpleging
16 januari 2020	toelichting aan Gecoro Lommel (op vraag) over conceptnota i.h.k.v. publieke raadpleging
Noord-Zuid Limburg	
2 april 2019	toelichting en bespreking studie Regionale Woningmarkten aan Studio Noord-Zuid en Houthalen-Helchteren
29 april 2019	Toelichting en bespreking studie Regionale Woningmarkten aan Maat Ontwerpers-NZL
1 december 2020	toelichting overzicht en stand van zaken proces aan Maat Ontwerpers-NZL
26 januari 2021	Workshop rond de wisselwerking tussen project Noord-Zuid Limburg en BRL

6.10. Overleg en participatie m.b.t. de beleidskaders

Voor elk beleidskader wordt een apart participatietraject en op maat gevoerd, waarbij gericht verschillende actoren betrokken worden om input te verzamelen en te reflecteren op de aanzet van beleidskaders.

6.10.1. Beleidskader Wonen

Bilaterale overlegronde met 42 gemeenten: Toelichting en bespreking studie Regionale Woningmarkten

19 november 2019	Ham
25 november 2019	Dilsen-Stokkem
12 november 2019	Hechtel-Eksel
2 december 2019	Hasselt
9 januari 2020	Sint-Truiden
14 januari 2020	Alken
14 januari 2020	Beringen
14 januari 2020	Bilzen
17 januari 2020	As
21 januari 2020	Bocholt
21 januari 2020	Borgloon
23 januari 2020	Bree
23 januari 2020	Genk
28 januari 2020	Herk-de-Stad
28 januari 2020	Heusden-Zolder
28 januari 2020	Diepenbeek
4 februari 2020	Hoeselt
4 februari 2020	Kortesseem
4 februari 2020	Heers
11 februari 2020	Lommel
11 februari 2020	Lummen
11 februari 2020	Houthalen-Helchteren
18 februari 2020	Pelt
18 februari 2020	Kinrooi
20 februari 2020	Lanaken
3 maart 2020	Tessenderlo
3 maart 2020	Leopoldsburg
10 maart 2020	Voeren
10 maart 2020	Nieuwerkerken
2 juni 2020	Herstappe
2 juni 2020	Tongeren
8 juni 2020	Maasmechelen
9 juni 2020	Wellen
11 juni 2020	Halen
15 juni 2020	Peer
20 juni 2020	Zonhoven
22 juni 2020	Hamont-Achel
23 juni 2020	Gingelom
29 juni 2020	Riemst
2 juli 2020	Maaseik
3 juli 2020	Oudsbergen
7 juli 2020	Zutendaal

Overlegronde Regionale Woontafels met 42 gemeenten: toelichting visie beleidskader wonen

30 november 2020	NOORDWEST-LIMBURG Lommel, Hamont-Achel, Pelt, Hechtel-Eksel, Peer, Bocholt
30 november 2020	WEST-LIMBURG Tessenderlo, Ham, Beringen, Leopoldsburg
1 december 2020	MIDDEN-LIMBURG WEST Hasselt, Halen, Lummen, Zonhoven, Herk-de-Stad, Diepenbeek, Alken, Kortesseem, Heusden-Zolder
1 december 2020	OVERGANGSGEBIED MIDDEN-LIMBURG Heusden-Zolder, Houthalen-Helchteren
2 december 2020	NOORDOOST-LIMBURG Kinrooi, Maaseik, Dilsen-Stokkem
2 december 2020	OOST-LIMBURG Maasmechelen, Dilsen-Stokkem, Lanaken
7 december 2020	NOORD-LIMBURG Bree, Bocholt, Oudsbergen
7 december 2020	MIDDEN-LIMBURG OOST Genk, As, Zutendaal, Oudsbergen, Maaseik, Houthalen-Helchteren
8 december 2020	ZUIDWEST-LIMBURG Sint-Truiden, Nieuwerkerken, Wellen, Gingelom, Borgloon, Heers
8 december 2020	ZUIDOOST-LIMBURG & VOEREN Tongeren, Riemst, Hoeselt, Herstappe, Bilzen, Borgloon, Heers, Kortesseem, Voeren

Divers overleg

12 oktober 2020	Provinciale Dienst Omgevingsvergunning	toelichting stand van zaken en visie beleidskader wonen
21 oktober 2020	Geïnteresseerde Procoro- leden	toelichting stand van zaken en visie beleidskader wonen
15 december 2020	Sociale Huisvestingsmaatschappijen Limburg	toelichting stand van zaken en visie beleidskader wonen

6.10.2. Beleidskader Netwerk Open Ruimte

8 en 17 december 2020	Departement Omgeving, VLM, ANB, Departement Landbouw en Visserij, Regionale Landschappen, Boerenbond, Natuurpunt, Limburgse Milieukoepel, Fluvius, Procoro-leden	Toelichting stand van zaken en feedback over selecties groenblauw netwerk
--------------------------	--	---

6.10.3. Beleidskader Netwerk Economische Ruimte

Bedrijvigheid

november 2019 – september 2020	POM Limburg	Regelmatig overleg i.f.v. opmaak studie “Economische Ruimte” (IDEA Consult)
14 februari 2020	LRM	Overleg over incubatoren en campussen
17 februari 2020	Ludwig Sneyers	Overleg met eerste verweefcoach in Vlaanderen (Ludwig Sneyers, stad Sint-Truiden)
23 april 2020	Provinciale Dienst Water en Domeinen	Screening van bedrijventerreinen t.o.v. de pluviale kaarten
19 mei 2020	51N4E, UHasselt	Interview “Ruimtelijke Clusters”
26 mei 2020	POM, UHasselt	Overleg m.b.t. studie “Economische Clusters”
5 november 2020	POM Limburg	Bespreking Ruimtelijke principes ontwikkeling bedrijventerreinen

Landbouw

3 februari 2020	Dienst Lanbouw en Platteland, Departement Landbouw en Visserij	Brainstorm over rol en inhoud van aspect landbouw in BRL
11 februari 2020	Dienst Lanbouw en Platteland, Departement Landbouw en Visserij	Bespreking nota VVP over hergebruik hoeves
3 december 2020	Dienst Lanbouw en Platteland, Departement Landbouw en Visserij	Overleg over mogelijke provinciale acties m.b.t. landbouw in het BRL/beleidskader

Vrijtijdseconomie

19 november 2020	Toerisme Limburg	Overleg over mogelijke rol en initiatieven van vrijetijdseconomie in BRL
------------------	------------------	--

6.10.4. **Beleidskader Fietsen**

30 september en 2 oktober 2020	gemeentelijke ambtenaren mobiliteit, toerisme en ruimtelijke planning, Departement Omgeving, Departement MOW, LRM, Fietsersbond	Workshop met als doel het formuleren van concrete acties
5 oktober 2020	The New Drive, departement MOW	Overleg over de rol van de fiets in het Regionaal Mobiliteitsplan van Vervoerregio Limburg
20 oktober 2020	Sport Vlaanderen	Toelichting stand van zaken beleidskader fietsen en afstemming initiatieven
22 oktober 2020	Regionaal Landschap Kempen en Maasland	Toelichting stand van zaken beleidskader fietsen en afstemming met initiatieven i.h.k.v. Nationaal Park Hoge Kempen
23 oktober 2020	Departement Omgeving	Toelichting stand van zaken beleidskader fietsen en afstemming met BRV
28 oktober 2020	Departement MOW	Toelichting stand van zaken beleidskader fietsen en afstemming met Regionaal Mobiliteitsplan van Vervoerregio Limburg
9 november 2020	Bike Valley	Toelichting stand van zaken beleidskader fietsen en afstemming initiatieven
17 november 2020	Limburgse Fietsersbonden	Toelichting stand van zaken beleidskader fietsen en vraag naar ideeën vanuit lokale kennis

6.10.5. **Beleidskader Ruimte voor Energie**

20 februari 2020	provinciale afdeling Duurzaamheid, IFTECH	Overleg over ondiepe geothermie
------------------	---	---------------------------------

6.10.6. Referentiekader Ruimtelijke Regionale Eigenheid

18 oktober 2019	3 Regionale Landschappen	Toelichting en bespreking van intentie tot opmaak van een referentiekader i.f.v. het verzamelen van relevante input voor het bestek voor de overheidsopdracht.
18 maart 2020	PNC, PCCE	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
19 maart 2020	Johan Van Den Bosch (NPHK), Pieter Daenen (BuroLandschap)	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
25 maart 2020	RLHV, IOED's Haspengouw	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
25 maart 2020	Dimitri Minten (R-EST), Frank Jaspers (Architectuurdepot), Oswald Devisch (UHasselt)	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
25 maart 2020	RLKM, IOED Lage Kempen en Maasland	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
26 maart 2020	Dienst Landbouw en Platteland	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
03 april 2020	RLLK, IOED Lage Kempen	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
03 april 2020	POM, Toerisme Limburg	Interview ter verzameling van info voor referentiekader
30 april 2020	Afdeling ruimtelijke planning prov. Limburg	Klankbordgroep over tussentijdse resultaten (o.a. aanzet gebiedsindeling)
05 mei 2020	Interne provinciale diensten (erfgoed, economie, landbouw en platteland, waterlopen, natuur, duurzaamheid, mobiliteit, omgevingsvergunningen)	Klankbordgroep over tussentijdse resultaten (o.a. aanzet gebiedsindeling)
06 mei 2020	Frank Jaspers (Architectuurdepot), Oswald Devisch (UHasselt), Jan Mampaey (PNC), Johan Van Den Bosch (RLKM)	Klankbordgroep over tussentijdse resultaten (o.a. aanzet gebiedsindeling)
10 juli 2020	RLHV, RLKM, RLLK, UHasselt, Dep. Omgeving, Dep. Landbouw en Visserij, interne provinciale diensten (RP, duurzaamheid, landbouw en platteland, natuur, toerisme, mobiliteit, waterlopen, economie)	Klankbordgroep over voorlopige resultaten (gebiedsindeling, kernkwaliteiten van regio's/ruimtelijke systemen, kansen/bedreigingen).

6.11. www.welklimburgwiljij.be

In december 2017 werd het online debatplatform 'www.welklimburgwiljij.be' gelanceerd. Het doel hiervan was om in het voortraject van het BRL ideeën te verzamelen en - onder de slogan "Welk Limburg wil jij?" - een publiek debat op gang te brengen waarin alle geïnteresseerden mee kunnen nadenken over de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling van Limburg.

Gedurende twee jaar kon iedereen op het online platform ideeën lanceren, stemmen op voorstellen van anderen of mee debatteren. Dit heeft 289 geregistreerde gebruikers opgeleverd en in totaal 99 ideeën met daarop 129 reacties over diverse thema's zoals mobiliteit, open ruimte, wonen, klimaat & energie, ondernemen, stedelijkheid, platteland, dorpen en identiteit. De ideeën werden inhoudelijk meegenomen bij het uitschrijven van het perspectief voor de toekomst en de ruimtelijke strategieën in de focusnota.

In maart 2019 werden alle ideeën tot dan toe gebundeld in een brochure die ook terug te vinden is op www.limburg.be/beleidsplanruimte → Inspraak, participatie en overleg.

Bij de overgang naar de officiële inspraakprocedure, werd het "vrije platform" eind november 2019 afgesloten om verwarring uit te sluiten.

6.12. Evenementen

6.12.1. Debatfestival

Op **8 december 2017** werd in Thor Central (Genk) het debatfestival “Welk Limburg wil jij?” georganiseerd. Hiermee startte de provincie het debat over het toekomstig ruimtelijk beleid in Limburg met het brede publiek. Meer dan 30 sprekers deelden hun visie over verschillende thema’s en gingen in interactie met de 250 deelnemers.

Het uitgebreid verslag van het debatfestival en een sfeerreportage kan je bekijken op www.limburg.be/beleidsplanruimte
→ Inspraak, participatie en overleg.

Het debatfestival werd aangekondigd via diverse kanalen, zoals een advertentie in Het Belang van Limburg, een spot op Radio 2 en een filmpje op TV Limburg. Het Facebook- en Twitterprofiel van de provincie werd ingezet om het event bekend te maken. In de twee weken voor het event, werden dagelijks posts gelanceerd om programma en sprekers bekend te maken. Ook achteraf was er een campagne op de sociale media.

6.12.2. 4keerLimburg2040

Op **20 juni 2019** werd in Thor Central (Genk) het “toekomstevent 4keerLimburg2040” opgezet rond het resultaat van de toekomstverkenning. De 4 toekomstscenario’s voor Limburg werden getoond en besproken met 250 geïnteresseerden, waaronder burgemeesters, ondernemers, architecten, studenten, professoren en ambtenaren. Verschillende experts gingen in debat met het publiek en deelden hun visie over het wonen, de economie, de mobiliteit of de open ruimte in de toekomst.

De filmpjes over de toekomstscenario’s of het event kan je bekijken op www.limburg.be/ruimtelijkeordeningstudies.

Ook voor dit event werd het Facebook- en Twitterprofiel van de provincie ingezet om het event bekend te maken.

7. Het vervolgtraject

De verdere stappen in het proces verlopen volgens de decretaal vastgelegde procedure. Het processchema op p. 8 geeft het procedureverloop op hoofdlijnen weer en de formele participatie- en inspraakmomenten voor de Procoro, de andere bestuursniveaus (Vlaanderen en de gemeenten) en het ruime publiek.

Momenteel worden de strategische visie en de beleidskaders verder uitgewerkt. Door consultatie en overleg met allerhande stakeholders wordt dit geconcretiseerd, verfijnd en een draagvlak opgebouwd. Ieder beleidskader volgt een geëigend traject met besprekingen met de relevante partners. De milieu-effectenbeoordeling wordt eveneens in het proces geïntegreerd (plan-MER).

Het is de betrachting om tegen de zomer van 2021 een voorontwerp-BRL klaar te hebben.

De werkplanning voor het verdere proces ziet er als volgt uit (timing onder voorbehoud):

	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
2021	Onderlinge afstemming strategische visie + beleidskaders + milieubeoordeling	Opmaak voorontwerp BRL + 1 ^e ontwerp plan-MER	Adviesronde voorontwerp BRL + 1 ^e ontwerp plan-MER	Verwerking adviesronde
2022	Opmaak ontwerp BRL + ontwerp plan-MER	Voorlopige vaststelling Ontwerp BRL/plan-MER	Vorbereiding Openbaar Onderzoek	Openbaar Onderzoek Ontwerp BRL/plan-MER (90 dagen)
2023	Behandeling Openbaar Onderzoek door Procoro	Goedkeuring plan-MER + Definitieve vaststelling BRL	(ev. formuleren voorbehoud door Vlaamse Regering)	Bekendmaking en inwerkingtreding BRL

legende

publieke raadpleging + inspraakmogelijkheid

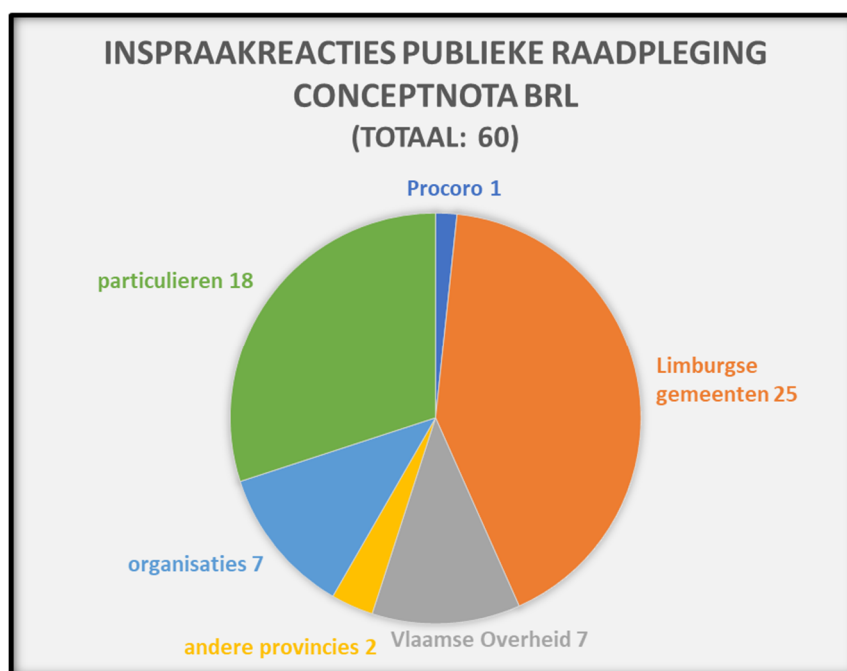
→ De aankondiging van deze informatie-, participatie- en inspraakmogelijkheden met de concrete data en initiatieven (vb. infomarkt, inspraakvergadering,...) zullen via diverse kanalen worden bekendgemaakt (bv. website provincie, kranten,...).

Bijlage 1 - Verslag publieke raadpleging over conceptnota

De publieke raadpleging over de conceptnota van het Beleidsplan Ruimte Limburg (BRL) vond plaats van 21 november 2019 tot en met 21 januari 2020. Tijdens die periode kon iedereen reacties, opmerkingen of suggesties op de conceptnota of op de ruimtelijke ontwikkeling van Limburg schriftelijk kenbaar maken bij de provincie Limburg. We vroegen ook advies aan elk gemeentebestuur van Limburg, de Vlaamse administraties en de Procoro (de Provinciale Commissie voor Ruimtelijke Ordening).

60 reacties

We ontvingen in totaal 60 inspraakreacties (zie grafiek + inventaris¹). Het merendeel van de reacties (25) is afkomstig van de Limburgse gemeenten. Dit betekent dat 60% van de 42 Limburgse gemeenten reageerden, waaronder zowel kleinere gemeenten als de grotere steden. Daarnaast ontvingen we ook 7 adviezen vanuit de Vlaamse overheidsadministraties, 2 vanuit aangrenzende provincies en 7 vanuit diverse organisaties. Er kwam respons van 18 particulieren² en ook de Procoro bracht een omstandig advies uit.

¹ De inspraakreacties werden chronologisch genummerd op het moment van ontvangst. Omwille van privacy worden de namen van de particulieren niet vermeld.

² 3 van de 18 inspraakreacties zijn zonder enig voorwerp.

1	particulier
2	particulier
3	provincie Antwerpen
4	Oudsbergen
5	particulier
6	particulier
7	Dilsen-Stokkem
8	Hamont-Achel
9	Diepenbeek
10	particulier
11	Complex Project Noord-Zuid
12	Pelt
13	Departement Omgeving
14	Maasmechelen
15	particulier
16	particulier
17	particulier
18	particulier
19	particulier
20	Boerenbond Limburg
21	Alken
22	Riemst
23	Sport Vlaanderen
24	Lanaken
25	As
26	Vlaamse Landmaatschappij
27	Unizo Limburg
28	Heusden-Zolder
29	Tongeren
30	Particulier

31	Houthalen-Helchteren
32	Denktank Paalonline
33	Particulier
34	Particulier
35	Particulier
36	Particulier
37	Particulier
38	Fractie Appel
39	Bree
40	Afdeling Wegen en Verkeer
41	Departement Mobiliteit en Openbare Werken
42	Leopoldsborg
43	Herk-de-Stad
44	Procoro
45	Hechtel-Eksel
46	Departement Landbouw en Visserij
47	Nederlands Limburg
48	Toerisme Vlaanderen
49	Gecoro Lommel
50	Lommel
51	Particulier
52	Verontruste burgers van Riemst, Tongeren en van ver daarbuiten
53	Peer
54	Particulier
55	Genk
56	Bocholt
57	Ham
58	Sint-Truiden
59	Hasselt
60	Lummen

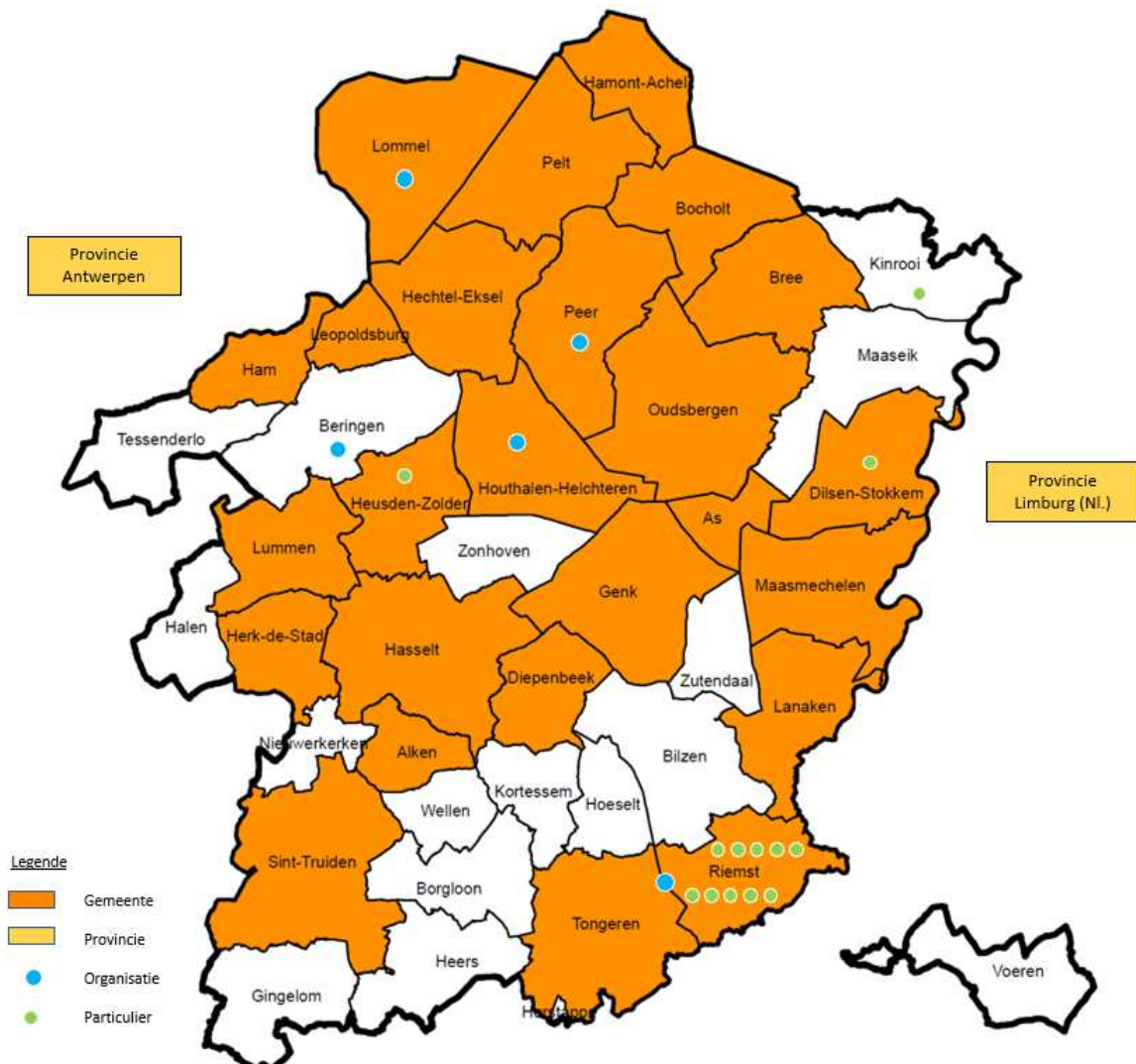
Onderstaande kaart geeft de herkomst van de inspraakreacties weer.

De gemeenten die een advies hebben uitgebracht, zijn oranje ingekleurd. Er is een goede geografische spreiding van de binnengekomen gemeentelijke reacties, uitgezonderd enkele gemeenten in centraal Haspengouw, West-Limburg en het noordelijk Maasland.

De inspraakreacties van de organisaties, voor zover ze toe te wijzen zijn aan 1 bepaalde gemeente, zijn aangeduid met een blauwe stip.

De Vlaamse administraties, de Procoro en de organisaties die een "Limburgbrede werking" hebben (UNIZO, Boerenbond) zijn niet gelokaliseerd op de kaart.

13 particuliere reacties zijn aangeduid met een groen stipje. Van 5 van 18 particulieren is de woonplaats/gemeente niet bekend.

Aanpak verwerking inspraakreacties

Stap 1: Samenvatten

Alle inspraakreacties werden grondig doorgenomen. Het betreft een veelheid van vragen, opmerkingen, bedenkingen en suggesties. Ze werden samengevat tot de essentiële punten die betrekking hebben op de conceptnota of een relevantie hebben voor de ruimtelijke ontwikkeling in Limburg of het provinciaal ruimtelijk beleid.

Stap 2: Sorteren

Vervolgens werden deze punten gesorteerd onder een noemer “algemeen” of per “ruimtelijke strategie”, al naargelang waar dat punt betrekking op heeft.

Stap 3: Clusteren

De opmerkingen hebben betrekking op verschillende onderdelen van de conceptnota en gaan zowel over het toekomstperspectief, de verschillende strategieën, de concretisering van de voorgestelde beleidskaders, als over de rol die de provincie moet opnemen of de afstemming en het overleg die nodig zijn om voldoende draagvlak op te bouwen. Tot slot werden ook heel wat gebiedsspecifieke aandachtspunten aangegeven.

De inhoudelijk gelijkaardige of samenhangende punten over een bepaald onderwerp uit verschillende inspraakreacties werden geclusterd, maar met aandacht voor behoud van hun diversiteit. Soms is er een tekstuele herformulering gebeurd, maar zonder de inhoud ervan te veranderen. De nuances en achterliggende redeneringen van de *insprekers* werden zo goed mogelijk behouden. Omdat we heel wat reacties ontvingen van diverse actoren, zijn er ook verschillende inzichten of zelfs onderlinge tegenspraken op eenzelfde thema mogelijk. Deze worden allen weergegeven, zonder een voorkeur uit te spreken. Het clusteren op inhoud zorgt wel voor een op zichzelf staand en leesbaar verslag van de publieke raadpleging.

De volgnummers van de inspraakreacties wordt telkens vermeld (tussen haakjes). Zo is duidelijk uit welke inspraakreacties elementen werden gehaald om de opmerking op te bouwen en blijft de herkomst van de teksten traceerbaar.

Stap 4: Samenvatten

De verzamelde reacties over een bepaald onderwerp worden kernachtig samengevat en weergegeven in een kadertje. Al deze reacties worden achteraan ook gebundeld als samenvattend overzicht van de publieke raadpleging.

Stap 5: Reageren

Afsluitend formuleren we een algemene reactie op de inspraakreacties.

Leeswijzer

Dit verslag is louter een weergave en verwerkte samenvatting van de inspraakreacties en bevat geen antwoorden op alle individuele opmerkingen. De inspraak in deze beginfase van het BRL verschilt met een openbaar onderzoek over een ontwerpplan waarbij alle adviezen en bezwaren nauwgezet beantwoord worden en een opvolging moeten krijgen, hetzij door een gemotiveerde weerlegging, hetzij door een aanpassing van het plan. Door de eigenheid van het beleidsplanningsproces, kunnen we op dit moment nog niet aangeven hoe de provincie al dan niet omgaat met elke specifieke inspraakreactie.

Dit verslag moet daarom gelezen worden als een verzameling van allerhande vragen, bedenkingen, bekommernissen en verwachtingen die leven bij de *insprekers* en die ze kenbaar hebben gemaakt bij de provincie Limburg in het kader van de publieke raadpleging over de conceptnota van het BRL, ook al ligt een oplossing soms buiten de reikwijdte van het BRL of buiten de bevoegdheid en de mogelijkheden van de provincie.

Dit verslag wordt beschouwd als een lijst van aandachtspunten die aangereikt worden voor het verdere proces van het BRL en voor het ruimtelijk beleid in het algemeen. Het is pas na een inhoudelijke verwerking en integratie tot een volgend document in de procedure, m.n. het voorontwerp BRL/plan-MER, dat duidelijk wordt of en hoe er rekening gehouden wordt met de inspraakreacties (of waarom niet).

Algemeen

Ambitie en doelstellingen

De ambitie, visie, doelstellingen en principes voor de gewenste ruimtelijke ordening voor de provincie zijn goed en logisch en kunnen op hoofdlijnen onderschreven worden.

Het toekomstperspectief en de ruimtelijke strategieën zijn nog redelijk abstract, vrij algemeen geformuleerd en generiek toepasbaar, waardoor er moeilijk bezwaar tegen gemaakt kan worden.

In de verdere uitwerking is het wel nodig om de ruimtelijke visie nog scherper te verwoorden en meer concrete doelstellingen en acties SMART³ te formuleren om ook het gevoerde beleid achteraf te kunnen monitoren en evalueren.

Het toekomstbeeld 2040 is weinig ambitieus en vernieuwend t.o.v. de structuurplannen. De doorvertaling naar de abstract geformuleerde strategieën is te vaag en toont een gebrek aan keuzes. Er moeten concrete keuzes gemaakt worden om een hoger ambitieniveau te bereiken.

Het perspectief houdt onvoldoende rekening met de strategische visie van het BRV dat ambitieuzer is en duidelijkere keuzes maakt. De conceptnota maakt haar ambitie om specifiek te zijn dan het BRV nog niet waar.

De provincie mag niet aan de zijlijn wachten op initiatieven van Vlaanderen om te gaan voor haar ambitie voor Limburg. (4, 11, 13, 14, 21, 24, 26, 28, 29, 31, 39, 41, 44, 48, 49, 50, 55, 60)

→ *De ambitie en visie vragen nog verdere concretisering op maat van Limburg.*

Impact van het BRL en rol van de provincie

Ruimtelijke ontwikkeling heeft een geïntegreerd karakter met een sterke samenhang tussen wonen, mobiliteit, energie, open ruimte, economie, landschap,... Het is belangrijk dat een samenhangend holistisch concept wordt bewaakt. De integratie en synthese tussen de 6 - nogal sectorale - ruimtelijke strategieën is onvoldoende uitgewerkt. Het is onduidelijk aan welke strategie prioriteit zal gegeven worden indien ze conflicteren in bepaalde gebieden. Keuzes zullen zich opdringen. Het is zinvol om eventuele conflictpunten of -zones in beeld te brengen, naar analogie van de methodiek in het masterplan van het Nationaal Park Hoge Kempen door de aanduiding van storende “enclaves” en “anomalieën”.

Om de geschetste visie te realiseren zullen er concrete afwegingen, keuzes en acties nodig zijn. De focus lijkt nog sterk te liggen op een passieve controlerende rol via allerhande toetsen en richtlijnen. Het is momenteel nog onvoldoende duidelijk hoe en waar de provincie haar ambitie zal waarmaken, hoe de ‘regionale aanpak’ vorm zal krijgen, welke projecten de provincie wenst te realiseren en welke thema’s en gebieden daarvoor prioritair zijn. De rol van de provincie in diverse gebiedsontwikkelingsprocessen moet scherp gesteld worden.

De conceptnota bevat nauwelijks een gebiedsgerichte doorvertaling, specifiek afgestemd op Limburg. De gevolgen, ruimtelijke implicaties en doorwerking van de provinciale visie op lokaal niveau zijn moeilijk in te schatten, ook op financieel vlak. De operationalisering, prioriteiten en partnerschappen moeten nog verder geconcretiseerd worden in het vervolgtraject.

De uitwerking van de strategieën en het toekomstperspectief noodzaakt de nodige budgettaire en juridische instrumenten en overkoepelende afdwingbare/bindende beleidskaders op provinciaal niveau, waarbinnen gemeenten hun plannen en projecten verder vormgeven. Een louter algemene verbindende visie, waarbij de uitvoering doorgeschoven wordt naar de gemeenten, houdt het risico in van verdere ruimtelijke versnippering. Ook de financiering van de realisatie van de doelstellingen mag niet louter afgewenteld worden op het lokale niveau.

³ SMART = specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden

Er is nood aan duidelijkheid over de samenwerking en taakverdeling tussen de verschillende bestuursniveaus in de realisatie van de (boven)lokale doelstellingen en de lusten en lasten die hiermee gepaard gaan. Daarbij is het niet duidelijk hoe de provincie de afstemming tussen de toekomstige gemeentelijke beleidsplannen gaat bewaken en bewaren nu er geen goedkeuringstoezicht meer is voor plannen van lagere overheden.

(12, 13, 21, 24, 26, 31, 44, 49, 50, 55, 56, 60)

→ *De verdere uitwerking van het BRL moet meer duidelijkheid brengen over de gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes, de prioriteiten, de afdwingbaarheid, de gevolgen voor lokale besturen en de rolverdeling (in de samenwerking) tussen bestuursniveaus.*

Inspraak en betrokkenheid

Actieve betrokkenheid en inspraak van gemeenten is erg belangrijk bij het verder invullen en uitvoeren van de strategieën en de uitwerking van de verschillende beleidskaders. Het BRL heeft immers geen verordenende kracht en zal hoofdzakelijk als referentiekader voor lokale overheden functioneren. Diepgaand en fundamenteel overleg met de lokale besturen is nodig om af te stemmen met de lokale doelen en om de beleidsvisie te toetsen aan de realiteit. Dat moet ook het lokale draagvlak versterken, de praktische bruikbaarheid van het BRL verhogen en een gedragen actieplan opleveren. Een verbindend plan, vertrekkende vanuit de visies van de verschillende lokale besturen en beleidsdomeinen geeft meer garantie op een effectieve en snellere realisatie. Op dat vlak ligt er ook een opdracht bij de provincie om de gemeentebesturen te inspireren en te stimuleren bij het opstellen van gemeentelijke ruimtelijke beleidsplannen.

Tijdens het planningsproces blijft ook goed overleg met Departement Omgeving nodig.

(13, 14, 21, 22, 25, 29, 32, 41, 42, 53, 59)

→ *Inspraak en actieve betrokkenheid van gemeenten en Vlaanderen blijven belangrijk bij de verdere uitwerking van het BRL.*

Grensoverschrijdende aspecten

De grensoverschrijdende aspecten en relaties zijn onvoldoende belicht of in overweging genomen. Nochtans liggen daar heel wat opportuniteiten op vlak van economie, onderwijs, mobiliteit, cultuur, zorg,... Er moet aansluiting gezocht worden op voorzieningen en ontwikkelingen in Geel-Herentals, Leuven, Luik, Maastricht-Heerlen-Aken-Keulen, Sittard-Geleen, Roermond-Düsseldorf, Venlo, Weert-Eindhoven.

Deze strategische (internationale) positionering behoort tot de eigenheid van Limburg. Goede verbindingen met deze gebieden over de provinciegrens heen, zijn noodzakelijk en moeten geoptimaliseerd worden.

De provincie is de ideale bestuurslaag om die ambities waar te maken en concrete initiatieven te nemen op vlak van internationale relaties en grensoverschrijdende verbindingen.

Ook op de kaarten moet grensoverschrijdende informatie weergegeven worden.

(8, 12, 21, 22, 51)

→ *Grensoverschrijdende relaties en de opportuniteiten ervan zijn onvoldoende belicht.*

Bovenlokale samenwerking

Intense regionale samenwerkingsverbanden, gemeentefusies of partnerschappen met de omliggende regio's kunnen zorgen voor een bestuurlijke versterking en een kwaliteitsverbetering van de lokale ruimtelijke beleidsvoering.

De provincie kan een actieve(re) rol opnemen om, samen met de lokale besturen, grensoverschrijdende en intergemeentelijke samenwerkingen op te zetten en te faciliteren rond bovenlokale thema's. Ze kan een meer doorgedreven regionale gebiedswerking introduceren en vormgeven, zoals bij het Kolenspoor of door de opmaak van een "beleidsplan Noord-Limburg/Kempische As".

Om een regionale visie te kunnen ontwikkelen, moet de louter gemeentelijke benadering van het ruimtelijk beleid overstegen worden. Niet iedere gemeente moet zijn incubator, industrieterrein of shoppingarea hebben. Door clustering, groepering en/of fusies kunnen overheidsmiddelen optimaler ingezet worden en versnippering vermeden worden.

Naar analogie met de "Vlaamse Ruit" vormen Hasselt en Genk, samen met enkele buurgemeenten, een "Limburgse Ruit". Zij claimen het gros van de middelen die in Limburg te verdelen vallen. Dit heeft voelbare gevolgen: files, vergrijzing van de buitengemeenten, centralisme, verhinderen van grensoverschrijdende samenwerking of onderbenutte opportuniteiten in de perifere delen van de provincie. Dit vergt niet alleen een ruimtelijk herdenken van de provincie, maar vooral een bestuurlijke transitie en een meer provinciale of "Limburgbrede" samenwerking.

(12, 31, 32, 49, 51)

→ *Een bovenlokale benadering en meer intergemeentelijke samenwerking biedt ook kansen voor het (lokaal) ruimtelijk beleid.*

Juridisch kader (gewestplan)

Ruimtelijke ontwikkelingen sturen naar geschikte plaatsen vanuit een regionale visie, is een goed principe. Maar de ruimtelijke ontwikkeling wordt vandaag nog steeds sterk gestuurd door het gewestplan en het juridisch aanbod aan bouw mogelijkheden.

Het gewestplan bepaalt de juridische bestemming en dus het mogelijk grondgebruik. Het vormt nog steeds de belangrijkste basis om vergunningen af te leveren voor nieuwbouw en verkavelingen. Het bestaande juridisch aanbod zorgt voor verderzetting van de lintbebouwing en het dichtslibben van de open ruimte.

De doelstellingen en het voorgestelde beleid in het BRL zijn waardevol, maar kunnen pas gerealiseerd worden als de slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden en landelijke woonlinten herbestemd of afgebouwd worden. Het is niet evident om de gewenste ontwikkeling af te dwingen, rekening houdend met de beschikbare, juridische voorraad aan ontwikkelbare grond. Het juridisch verankeren van deze doelstellingen vraagt de nodige RUP's.

Zolang er nog een overaanbod is aan gemakkelijk aan te snijden (vaak minder goed gelegen) gronden, zijn er maar weinig incentives om het bestaande ruimtebeslag te herdenken of te optimaliseren. Voor lokale besturen is het vaak moeilijk om verdere aansnijding van ruimte tegen te houden als het gewestplan wel nog die opening laat.

(9, 43, 44, 50)

→ *Het juridisch kader van het gewestplan is contraproductief voor de realisatie van de visie.*

Afstemming BRL met andere lopende processen

Het BRL moet duidelijk aangeven hoe het zich verhoudt tot de ruimtelijke beleidsplannen van de andere niveaus. Dit is ook een decretale verplichting.

De provincie moet aangeven hoe ze staat t.o.v. de strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) en of ze de strategische doelstellingen en ruimtelijke ontwikkelingsprincipes mee onderschrijft, zoals het terugdringen van het bijkomend ruimtebeslag tot 0 ha in 2040. De provincie moet ook beoordelen of ze akkoord is met de rolverdeling die de strategische visie suggereert tussen de 3 niveaus. Het BRL kan ook een suggestie doen welke bijdrage Vlaanderen kan leveren bij de realisatie van de 6 ruimtelijke strategieën of aangeven als bepaalde problematieken beter op het Vlaamse of gemeentelijke niveau aangepakt worden. Het kan helpen om alle doelstellingen van het BRL af te toetsen op 3 schaalniveaus “macro, meso, micro” om duidelijk te maken hoe Limburg iets kan betekenen op Vlaams, bovenlokaal en lokaal vlak.

Een goede inhoudelijke afstemming met het proces van het BRV en de opties die daarin genomen worden is alleszins nodig, bijvoorbeeld rond groenblauwe dooradering, landbouw,.... Er moet uitgeklaard worden welke provinciale strategische gebieden (bijvoorbeeld op vlak van natuurverbindingen of fietsprojecten) overlappen met Vlaamse gebiedsopgaves en projectwerking van Vlaamse administraties (zoals de VLM). Zo moet het BRL ook afgestemd worden op het planproces van het Complex project Noord-Zuid Limburg waar in het voorjaar van 2021 een voorkeursbesluit verwacht wordt.

Een koppeling of aansluiting op het bestaande Vlaamse instrumentarium is eveneens van belang. De instrumentenkoffer kan samen met de expertise van de Vlaamse administratie ingezet worden om het BRL te realiseren. Afstemming is ook nodig als de provincie zou overwegen om eventueel aanvullende instrumenten (vergoedingen,...) of regelgeving te ontwikkelen (en aan te reiken aan de gemeenten) om de vooropgezette doelstellingen van het provinciaal ruimtelijk beleid te realiseren (bijvoorbeeld rond kernversterking, de regionale woningmarkten, het tegengaan van verdere verlinting, ontwikkeling van natuurverbindingen).

Daarnaast is ook een provinciegrensoverschrijdende samenwerking en kennisuitwisseling binnen het ruimtelijk beleid nodig. Er moet afstemming gezocht worden met de lopende planningsprocessen van aangrenzende gebieden, zoals het Beleidsplan Ruimte van de provincie Antwerpen en diverse Omgevingsvisies in Nederland (Nationale Omgevingsvisie, Provinciale Omgevingsvisie Nederlands Limburg, Omgevingsvisie 2040 Maastricht, Regionale Omgevingsagenda's).

(3, 13, 21, 24, 26, 31, 44, 47)

→ *Het BRL moet afgestemd worden met andere relevante lopende (beleids)planningsprocessen van Vlaanderen, gemeenten en aangrenzende gebieden en met het Vlaams instrumentarium.*

Begrippenkader

Om verschillende interpretaties van de gebruikte terminologie te vermijden, is het nodig de gehanteerde begrippen bevattelijk en eenduidig te definiëren, zoals ruimtelijke kwaliteit, regionale identiteit, open ruimte, groenblauwe dooradering, kernen, grote dorpen, strategische gebieden, Transit Oriënted Development, open ruimtepositief planologisch beleid, eco-efficiënte inrichting van bedrijventerreinen, aanvullende diensten bij bedrijven, internationale allure, knooppuntwaarde, basislandschap, kritische massa, ‘harde’ ontwikkelingen, differentiatie van landbouwgebieden, verbrede landbouw, regiocontract, regioflex, fietstoets, richtlijn/referentiekader/leidraad,...

Een begrippenlijst als addendum is wenselijk om verwarring bij de operationele doorvertaling te vermijden.

Als aan een begrip dat voorkomt in de strategische visie van het BRV een andere invulling wordt gegeven, is het aanbevolen om hiervoor een andere term te gebruiken.

(13, 44, 53, 55)

→ *De gehanteerde begrippen moeten bevattelijk en eenduidig gedefinieerd en afgestemd worden op het begrippenkader van het BRV.*

RSPL

De visie en doelstellingen van het RSPL zijn ook vandaag nog degelijk en vrij actueel. Het RSPL is niet achterhaald en nog steeds een valabel document. In plaats van een omslag naar een BRL was het misschien beter om de waardevolle elementen van het RSPL te behouden en de strategische doelen duidelijker te benoemen. Het bestaande RSPL is een goede basis voor de uitwerking van de beleidskaders.

Het is zinvol om een evaluatie te maken van de uitvoering van het RSPL als insteek voor het BRL, met inbegrip van de ruimteboekhouding van de opgemaakte provinciale RUP's. De uitgewerkte strategieën van het BRL kunnen getoetst worden aan die evaluatie. Zo kan beoordeeld worden of de nieuwe strategieën beter beantwoorden aan de huidige ruimtelijke uitdagingen of de eventuele tekortkomingen van het RSPL.

In uitvoering van de structuurplannen werd in bepaalde gebieden een ruimtelijk beleid gevoerd, dat mogelijk niet meer onderschreven wordt in de doelstellingen van het beleidsplan. Het is niet duidelijk hoe men een breuk met het verleden van structuurplannen gaat vermijden.

Daarbij moet nagedacht worden of de programmatorische invulling van het BRL volstaat om de operationele doelstellingen van de provincie op middellange termijn op te vangen, rekening houdend dat het RSPL volledig zal opgeheven en vervangen worden door het BRL.

(13, 31, 44, 49, 60)

→ *Het RSPL is een goede basis om op verder te bouwen.*

Ruimte voor sport en recreatie

In het ruimtelijk beleid van Limburg moet er ruimte gevrijwaard worden voor sport en bewegen. Het blijft nodig om een aanbod aan recreatieve sites en sportinfrastructuur te voorzien, zowel voor georganiseerde clubs als de niet-georganiseerde individuele sporter, en dit zowel in de kernen als in de open ruimte (mogelijkheid tot recreatief medegebruik).

Daarnaast is er aandacht en ruimte nodig voor specifieke "ruimtebehoevende sporten" die zich meestal (in verweving) situeren in het open ruimte gebied, zoals golf, watersporten (waterski, zeilen, surfen, duiken), geluidsproducerende sporten (gemotoriseerde sporten, kleischietsen), paardensport en luchtsporten (modelluchtvaart, zweefvliegen, sportvliegen). Dit zijn bovenlokale voorzieningen en er blijft behoefte om in Limburg (bijkomende) locaties te voorzien in functie van het voortbestaan van deze sporten in Vlaanderen.

(23, 28)

→ *Er moet ruimte voorzien worden voor sport en recreatie, ook in de open ruimte.*

Sensibilisering jongeren

Het is belangrijk om niet enkel de planologen mee te hebben in het toekomstverhaal voor Limburg 2040, maar ook iedere burger en vooral de kinderen en de jeugd die in 2040 aan zet zullen zijn. Er moet daarom ingezet worden op sensibilisering van de "generatie 2040". Dat vormt het belangrijkste sluitstuk om de voorgestelde strategieën voor het ruimtelijk beleid enige slaagkans te geven. Het onderwijs zal hierin een belangrijke speler zijn.

(49)

→ *Sensibilisering is nodig om de "generatie 2040" te overtuigen van het voorgestelde ruimtelijk beleid.*

RS1 De ruimtelijke regionale eigenheid respecteren

Passieve strategie

De strategie is te passief en niet ambitieus genoeg geformuleerd. Ze moet uitgaan van een sterkere, positievere doelstelling, zoals “versterken” of “uitbouwen” i.p.v. louter “respecteren”. Er kan actiever ingezet worden op de versterking van de regionale eigenheid door eigen gebiedsgerichte werking of het ondersteunen van gebiedscoalities. Welke acties de provincie zal nemen voor het realiseren, investeren, faciliteren en beschermen van de verschillende deelregio’s moet verduidelijkt worden.

(26, 44, 50)

→ *De strategie is niet actief genoeg geformuleerd.*

Aspecten voor de uitwerking van de ruimtelijke regionale eigenheid

Het begrip “ruimtelijke regionale eigenheid” moet concreter geformuleerd worden. Het referentiekader moet aangeven welke (historische, positieve,...) elementen, factoren, ontwikkelingen worden meegenomen die het landschap bepaald of veranderd hebben. Het is niet duidelijk of dit gebeurt op basis van een geografische insteek en/of bepaalde categorieën van landschappelijke-bouwkundige elementen (bijvoorbeeld tuinwijken).

Het principe van “landschapsbiografieën”, zoals vaak toegepast in Nederland, kan hierin inspirerend zijn. Dit gaat uit van hoe mens en landschap samen een gebied ontwikkeld en vormgegeven hebben en biedt inzicht in verschillende lagen (archeologie, geografie, landschap, economie, ecologie,...) om verbanden en patronen te ontdekken en zo te begrijpen wat de ruimtelijke regionale eigenheid van een bepaald gebied is.

Het is alleszins wel belangrijk dat de ontwikkelingsstrategieën rond regionale eigenheden binnen een provinciale coördinatie ontwikkeld worden in functie van een groter draagvlak en kruisbestuiving tussen de regio’s.

Het referentiekader moet inzicht geven in hoe we moeten omgaan met nieuwe ontwikkelingen die een grote impact hebben op de regionale eigenheid, maar noodzakelijk zijn voor de verdere groei en ontwikkeling van de provincie, bijvoorbeeld de Noord-Zuidverbinding. Het kader moet ook aangeven hoe we ontwikkelingen en situaties uit het verleden aanpakken waarbij niet respectvol is omgegaan met deze ruimtelijke regionale eigenheid, bijvoorbeeld bebouwing vlak langs structurerende waterlopen. Het is alleszins belangrijk om het begrip ruimtelijke regionale eigenheid niet te eng of conservatief te benaderen zodat niet elke vorm van innovatie en vernieuwing tegengegaan wordt.

Er moet ook rekening gehouden worden met de grensoverschrijdende en sociale aspecten die vaak aanwezig zijn is bij regionale ruimtelijke eigenheid. Het gaat hierbij over aspecten zoals het Drielandenpark, de Maaslandse renaissancestijl, het gebrek aan de historische band met de rest van Vlaanderen, de gastvrijheid voor toeristen en allochtonen, het sociale weefsel, het traditionele karakter van verenigingen, het dialect, etc..

Bij de uitwerking van de ruimtelijke regionale eigenheid moet er aandacht zijn voor het gedifferentieerd multifunctioneel gebruik van de open ruimte en de “conflicten” die regelmatig opduiken tussen natuur en landbouw. Het is niet duidelijk of de eigenheid wordt bepaald voor gebieden die belangrijk zijn voor natuur én voor landbouw. Het referentiekader moet bijvoorbeeld rekening houden met nieuwe ontwikkelingen in de landbouw. Door nieuwe milieutechnieken en welzijnsregelgeving krijgen landbouwzetels nu vaak een grotere ruimtelijke impact, terwijl ze inherent zijn aan het landbouwgebied en ook in het verleden al markant aanwezig waren. Beeldkwaliteitseisen mogen niet gebruikt worden om de inpassing van dergelijke gebouwen te bannen.

(27, 38, 44, 46, 49, 50, 51, 53, 55)

→ *De ruimtelijke regionale eigenheid moet duidelijker bepaald worden, waarbij er rekening gehouden wordt met het verleden en de toekomst, met grensoverschrijdende en sociale aspecten en met het multifunctioneel karakter van de open ruimte.*

Betrokkenheid van gemeenten

De lokale besturen hebben heel wat kennis over de ruimtelijke eigenheden en typische kenmerken van hun gemeente/regio. Dit kan een waardevolle input zijn voor specifieke en gedetailleerde formuleringen van regionale eigenheid. De lokale besturen moeten daarom nauw betrokken worden bij de verdere opmaak van het referentiekader. Het is immers nog niet duidelijk of het een richtinggevend of bindend kader zal worden en of het ook een toetsingskader voor gemeentelijke projecten zal zijn. Een referentiekader kan een hulpmiddel zijn voor gemeenten om de beeldkwaliteit te versterken, voor zover dit geen rigide kader is.

(8, 22, 25, 32, 50, 55)

→ *Betrokkenheid van gemeenten is belangrijk voor de lokale kennis en het bepalen van de reikwijdte van het referentiekader.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Sint-Truiden: Typische landschapskenmerken voor Sint-Truiden zijn de beekvalleien met het glooiend landschap, hoogstamboomgaarden, holle wegen en de vele monumenten en erfgoedpanden in de nederzettingen. (58)
- Haspengouw: De hoogstamboomgaarden rondom de Haspengouwse kerkdorpen bepalen het typisch karakter en de eigenheid van de streek. Hiervoor moet voldoende ruimte blijven in/aan de dorpskernen. Volledige verdichting van de dorpskern tast de ziel aan. (6)
- Tongeren-Riemst: De inplanting van in totaal 80 windturbines rond Riemst, Tongeren, Bassenge en Juprelle zal de huidige natuurlijke, landschappelijke, toeristische en cultuurhistorische troeven teniet doen. (37, 52, 54)
- Riemst heeft grensoverschrijdende geologische troeven door het Unesco Krijtlandschap. (57)

RS2 Kernen en strategische gebieden versterken

Bovenlokale benadering, lokale invulling

Om bestaande kernen en economische concentraties te versterken, zonder nieuwe kunstmatige clusters te creëren, moet er meer bovengemeentelijk gedacht en gepland worden. Zeker voor de planning van bedrijventerreinen en grootschalige detailhandel is er nood aan een bovenlokale visie. Een regionale afstemming van wonen en werken kan zorgen voor sterke regionale kernen. Dat is van belang voor de concurrentiekracht van de regio.

Mits de nodige bijsturing (zie ook opmerkingen hierna) kunnen de regionale woningmarkten en de bijhorende ontwikkelingskansen goede onderleggers zijn voor een gebiedsgerichte doorvertaling. De noodzakelijke regiovorming moet dan wel effectief vorm krijgen. Om een goede afstemming binnen een regionale ontwikkeling te waarborgen moet de provincie hierin een sturende rol opnemen op procesmatig, juridisch en/of financieel vlak. Het is echter nog niet duidelijk hoe de provincie zal optreden en dit zal afdwingen als de kwantitatieve richtlijnen voor de bovenlokale woningprogrammatie niet stroken met de lokale intenties.

De gemeenten moeten nog voldoende vrijheid, autonomie en beslissingsbevoegdheid krijgen om de doelstellingen van het gedifferentieerde woonbeleid concreet in te vullen en uit te voeren op lokaal niveau. Er moet ook de nodige flexibiliteit zijn om de ruimtelijke toekomstperspectieven vanuit het gemeentelijk beleid mogelijk te maken. Een provinciale categorisering mag niet het enige afwegingselement vormen bij het onderzoek en de beoordeling van nieuwe ontwikkelingen op lokaal niveau.

(12, 27, 32, 45, 50, 55)

→ *Een regionale benadering voor verdeling van de woon- en werklocaties en een sturende rol voor de provincie is nodig, maar er moet voldoende flexibiliteit en ruimte blijven voor een gemeentelijke invulling.*

Categoriseren van de kernen en bepalen ontwikkelingskansen

Het is niet duidelijk of er een lijst van te ontwikkelen knooppunten en kernen wordt opgenomen in het BRL. Evenmin op welke manier en met welke criteria de provincie de kernen zal selecteren en definiëren als basis voor ruimtelijke ontwikkelingen, hoe hierbij rekening zal gehouden worden met de autobereikbaarheid, in welke mate dit gedifferentieerd wordt en wat de linken dan zijn met de principes van de strategische visie van het BRV. Daarbij kan de doorwerking van zo'n selectie en categorisering op lokaal niveau momenteel onvoldoende ingeschat worden.

Er zijn alvast enkele kritische bedenkingen te maken bij de gehanteerde parameters en resultaten van categorisering van kernen in de studie "Regionale Woningmarkten". Ook de studie van de "ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarden en voorzieningenniveau" gaat voorbij aan de realiteit van het autogebruik.

De categorisering van kernen en het bepalen van ontwikkelingskansen mag niet enkel gebeuren op basis van de feitelijke toestand en het huidige (gebrekkige) aanbod aan openbaar vervoer. Er moet ook gekeken worden naar de autobereikbaarheid en geplande projecten zoals Noord-Zuid Limburg of nieuwe ontwikkelingen met veel bijkomende werkgelegenheid. De aanwezigheid van grote bedrijventerreinen en een autosnelweg biedt economische ontwikkelingskansen en maakt een regio aantrekkelijk om er te wonen. Dergelijke economisch strategisch gelegen gemeenten worden geconfronteerd met een grotere woonvraag terwijl die volgens het BRL ongewenst bevonden wordt.

Er moet meer rekening gehouden worden met grensoverschrijdende factoren en de invloed of nabijheid van belangrijke steden, het mobiliteitsaanbod (TGV, luchthavens) en andere voorzieningen op vlak van economie, technologie en zorg buiten de provincie- en landsgrenzen (bijvoorbeeld in Luik, Weert, Eindhoven). Deze strategische ligging biedt (onderschatte) opportuniteiten die optimaal benut en versterkt moeten worden. Het is nodig om dit allemaal mee in overweging te nemen bij de doorvertaling van deze studies naar een beleidskader om te komen tot een realistische inschaling of categorisering.

De categorisering van een kern moet kunnen meegroeien in de toekomst o.b.v. toekomstige ingrepen. Het is zinvol om een systematische bijsturing te voorzien, al dan niet op vraag van een gemeente.

Het is niet duidelijk hoe de overgang gemaakt zal worden van de oude selecties uit het RSPL (stedelijke gebieden, hoofddorpen en woonkernen en het daarop gebaseerde gevoerde beleid) naar een nieuwe categorisering in het BRL. De definiëring en categorisering van kernen mag niet vervlakken tot een indeling waarbij er geen onderscheid gemaakt wordt tussen dorpen in verschillende regio's, zoals in het RSPL. Hierin was een uniforme categorisering van hoofddorpen en woonkernen opgenomen, ongeacht hun positionering in een bepaalde regio.

(7, 8, 13, 22, 31, 43, 44, 45, 49, 50, 53, 57)

→ *De categorisering van kernen en het bepalen van ontwikkelingskansen mag niet alleen gebeuren op basis van de feitelijke toestand van voorzieningen en openbaar vervoer, maar moet ook (veel meer) rekening houden met autobereikbaarheid, geplande projecten en (grensoverschrijdende) potenties.*

Ontwikkelingsperspectieven van dorpen en kleine kernen

Een strategisch locatiebeleid vanuit een regionale visie betekent dat landelijke gemeenten met enkele (kleine) kernen niet in aanmerking zullen komen voor bepaalde ontwikkelingen. Door de geplande categorisering van kernen in het BRL bestaat de vrees dat er slechts beperkte of minimale ruimtelijke kansen zullen zijn voor landelijke gemeenten.

De leefbaarheid en de ontwikkeling van alle dorpen en steden moet vooropgesteld worden en niet enkel van de strategisch gelegen steden. Voor de socio-economische leefbaarheid heeft een dorp voldoende ontwikkelingskansen nodig zodat het voorzieningenniveau op peil blijft en het woonaanbod aantrekkelijk blijft. Een basisdienstverlening in de kernen moet gevrijwaard blijven. Ook (kleinere) gemeenten moeten voldoende mogelijkheden behouden om op goede, weloverwogen plaatsen ontwikkelingen toe te laten en groei op te vangen. Een kunstmatige stop opleggen is niet wenselijk, noch realistisch.

Het principe van Transit Oriented Development mag er niet toe leiden dat gemeenten/gebieden waar vandaag geen of beperkt openbaar vervoer aanwezig is, zich per definitie niet meer kunnen ontwikkelen. Als dorpen aangewezen zijn op de voorzieningen van de nabijgelegen stedelijke centra, moet het openbaar vervoer hier op afgestemd worden. Het terugdringen van bewoning in het buitengebied en in de lintbebouwing is een traag proces. Er moet nog aanzienlijke tijd rekening gehouden worden met de bestaande realiteit van deze dorpen/bewoning en dus moet ook de bereikbaarheid van het openbaar vervoer van deze gebieden op peil gehouden worden.

Er zit een mogelijke tegenstrijdigheid in de doelstellingen van het BRL. Enerzijds wordt het moeilijk om goed openbaar vervoer te voorzien in de kleine kernen, met het risico dat de bevolking dan wegtrekt en de kernen in verval raken. Anderzijds wil men die kleine kernen net behouden als specifiek kenmerk van de provincie. Een sterk dorpenbeleid is juist een kans voor Limburg. Ieder dorp heeft zijn eigenheid en moet verder kunnen ontwikkelen, indien we verder kijken dan enkel het gebouwpatrimonium. Bij dorpskernversterking moet er ook aandacht zijn voor het sociale en economische weefsel, het multifunctionele aanbod (ontmoetingsplekken, verbindingen voor traag verkeer,...) en bewonersparticipatie.

Het is niet duidelijk wat de "kritische massa" voor een leefbare dorpskern inhoudt of welke stimulerende maatregelen de provincie neemt om de kritische massa te behouden/versterken, kwalitatieve verdichting te waarborgen en dorpen niet te laten doodbloeden. Bij het verdeelvraagstuk rond kleinere kernen hebben gemeenten vooral hulp nodig om oplossingen te vinden voor excentrisch en minder gunstig gelegen kernen en de bepaling van hun toekomstperspectief in het provinciaal beleidskader wonen. Daarbij blijft de vraag of de aangepaste woontypologieën, die beoogd worden bij de kwalitatieve verdichting van steden en grote dorpen, ook toegepast kunnen worden in kleine dorpen waar een analoge demografische ontwikkeling plaatsvindt.

(4, 8, 12, 20, 22, 25, 39, 43, 45, 53, 57, 60)

→ *Ook dorpen en kleine kernen moeten voldoende mogelijkheden krijgen om de socio-economische leefbaarheid op peil te houden en de "kritische massa" hiervoor moet onderzocht worden.*

Verdichting en multifunctioneel gebruik binnen het bestaand ruimtebeslag

Het verdichten van kernen en industrieterreinen en het hergebruiken van leegstaande gebouwen zijn noodzakelijke acties om de druk op de open ruimte tegen te gaan en te streven naar 0 ha bijkomend ruimtebeslag. Hiervoor is ook een flankerend fiscaal beleid nodig zoals een belasting op leegstand. Het is nog onduidelijk hoe de provincie dit ziet. Het is zinvol om voorbeelden of studies te zoeken over hoe een aangepaste fiscaliteit het wonen in de kern positief kan discrimineren.

Verwevenheid van functies is nodig om te streven naar levendige en bedrijvige kernen. Er is nood aan verder onderzoek om op een efficiënte manier om te gaan met het bestaand, verouderde patrimonium, rekening houdend met de wijzigende demografie en woonbehoefte (kleinere, betaalbare, kwalitatieve woningen). Herbestemming, circulair- en hergebruik van het patrimonium (kerken, hoeses, handelsruimten,...) moeten toekomstgericht, flexibel en zinvol zijn. Ook leegstaande handelspanden hebben potenties voor onder andere vrije beroepen, ambachten, cultuur, recreatie, wonen,... Er moet nagedacht worden welke regelgeving er nodig is om dit te ondersteunen, zoals soepele stedenbouwkundige voorschriften om flexibele bestemmingswijzigingen te faciliteren.

Vooraleer nieuwe ruimte aan te snijden, moet het bestaand aanbod van leegstaande of on(der)benutte ruimte geanalyseerd worden en moeten de mogelijkheden van hergebruik, optimalisatie, inbreiding of verdichting onderzocht en overwogen worden. Dit geldt zeker voor detailhandel, maar ook voor andere economische zones en bedrijventerreinen, waar op de bestaande ruimte misschien meer mogelijk is door het bundelen van activiteiten.

Het ruimtelijk rendement moet verhogen. De ambitie voor de ontwikkeling in de kernen mag hoger en moet ruimte-efficiënt gebeuren via inbreiding en verdichting binnen het bestaande ruimtebeslag om de niet-bebouwde en niet-verharde ruimte te kunnen behouden en versterken.

Indien verdichting te sterk gestuurd wordt door de ontwikkelingsvraag, dreigt een verregaande appartementisering en gaat de oorspronkelijke identiteit van stads- en dorpskernen verloren. Daarom moet een differentiatie in verdichting en diverse woontypologieën uitgewerkt worden en moet er in functie van leefbaarheid en kwaliteit binnen een verstedelijkte omgeving ook een aanbod aan open ruimte in de bebouwde gebieden gevrijwaard worden zoals bijv. parkgebiedjes, open waterlopen,... Demografische krimp in kleine dorpen kan resulteren in verwaarlozing en leegstand. Ook dit geeft opportuniteiten naar ontsnippering en ontharding.

Verdichting in dorpskernen met nieuwbouwappartementen of -wijken heeft ook nadelen: kleine woningen dicht op elkaar leidt tot spanningen/burenruzies, een gebrek aan speelruimte voor de kinderen en de noodzakelijke aanleg van bijkomende nutsvoorzieningen. Die nadelen zijn er meestal niet bij locaties of bestaande (vrijkomende) woningen langs uitgeruste wegen.

(5, 8, 27, 44, 46, 53, 55, 56)

→ *Inzetten op kwalitatieve verdichting en multifunctioneel gebruik binnen het bestaand ruimtebeslag blijft de uitdaging.*

Aandacht voor doelgroepen en sociale thema's

Het beleidskader wonen mag niet enkel terugvallen op de vergelijking van vraag en aanbod. Bij de uitwerking van het beleidskader wonen moet er voldoende aandacht zijn voor specifieke doelgroepen, zoals de huisvesting voor senioren (bejaardentehuizen, serviceflats), arbeidsmigranten, studenten en voor thema's zoals vergrijzing, zorg, gezinsverdunding, sociaal en betaalbaar wonen.

Ook het aspect "erfgoed" mag niet vergeten worden bij de uitwerking van kwalitatieve richtlijnen voor de verbetering van de woonomgevingen.

(5, 25, 44, 55)

→ *Het beleidskader wonen moet rekening houden met verschillende doelgroepen en thema's zoals vergrijzing, zorg, gezinsverdunding, sociaal en betaalbaar wonen en erfgoed.*

Nood aan een bindend kader met instrumenten

Er is nood aan een richtinggevend en sturend beleidskader mét instrumenten en financiële middelen om de doelstellingen in de praktijk om te zetten en om ongunstige ontwikkelingen te stoppen die kernen verzwakken, de mobiliteit doen toenemen of de resterende open ruimte innemen. Zonder dwingend kader en de nodige budgetten blijven aspecten zoals kernversterking (binnen de landelijke gemeenten), het schrappen van juridische ontwikkelbare gronden of het bevriezen van (deels) aangesneden woonuitbreidingsgebieden dode letter. Het is nog niet duidelijk welke rol de provincie hierin zal opnemen en hoe ze steden en gemeenten hierin zal ondersteunen.

De huidige inkomstenstromen voor gemeentes (o.b.v. aantal woningen en bedrijven) moeten herbekeken worden en vervangen worden door andere inkomsten. Zo niet zullen gemeenten (in een onderlinge concurrentiestrijd) proberen om zoveel mogelijk woningen en bedrijven op hun grondgebied te realiseren en zal de beoogde bovenlokale woningprogrammatie louter theorie blijven, zeker als de normen in het BRL niet bindend zijn.

De doelstellingen zullen niet gehaald worden als het BRL enkel een 'verbindend' document is. Er zijn bindende afspraken of overeenkomsten met de gemeenten nodig, waar vanuit de hogere overheid ook toezicht op gehouden wordt en consequenties aan verbonden zijn als ze niet worden nageleefd. Daarbij bestaat het risico dat gemeenten in hun beleidsvrijheid beslissingen nemen die ingaan tegen de provinciale en Vlaamse visie.

(38, 44, 51, 55, 56)

→ *Om de doelstelling van kernversterking te kunnen realiseren is er een afdwingbaar, bindend kader nodig met de nodige instrumenten en financiële middelen.*

Overleg met gemeenten

Gemeenten moeten betrokken worden bij het bepalen van de criteria, de categorisering en definiëring van kernen en de opmaak van het beleidskader. Dat is belangrijk omdat het beleidskader een leidraad wordt voor de advies- en vergunningverlening van de provincie en het omgaan met verdichtingsinitiatieven. Gemeenten kunnen vanuit hun kennis en vergunningspraktijk hiervoor nuttige input leveren.

Het creëren van voldoende draagvlak om de studie van de Regionale Woningmarkten door te vertalen in richtinggevende en/of bindende richtlijnen vereist alleszins voldoende overleg en een volwaardig participatief proces met de lokale besturen.

(22, 25, 44, 55)

→ *Overleg met gemeenten over de categorisering van kernen en het beleidskader wonen is noodzakelijk.*

Behoeft aan een ondersteunende rol van de provincie

De provincie moet ook een ondersteunende en sensibiliserende rol opnemen om gemeentebesturen te helpen bij de opmaak van beleidskaders rond wonen en bij de praktische uitwerking van het complexe vraagstuk rond veranderende woonbehoeften en kwalitatieve verdichting. Dit kan door kennisdeling, financiële tegemoetkomingen, het kenbaar maken van best practices of het opzetten van voorbeeldprojecten.

(25, 43, 50)

→ *De provincie moet de gemeenten ondersteunen bij de uitwerking van een kwalitatief woonbeleid.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Hasselt heeft een bepalende rol in de regio, zeker op vlak van ruimtelijke ordening en mobiliteit. Van daaruit kan Hasselt ook sturend en richtinggevend zijn voor het BRL. (59)
- Pelt heeft een rol als centrumgemeente in Noord-Limburg omwille van heel wat (visievorming m.b.t.) strategische projecten zoals Campus-Noord, inrichtingsstudie ziekenhuisomgeving, masterplan Haspershoven, nieuwe WICO-campus nabij station, verplaatsing station Overpelt met realisatie mobipunt, RUP Nolimpark, Centrumvisie Pelt en strategische visie Dommel als groenblauw netwerk. (12)
- Lommel heeft een belangrijke rol als kleinstedelijk en strategisch gebied binnen (Noord)-Limburg en de grensoverschrijdende regio door een sterk uitgebreid voorzieningenniveau met een regioverzorgende draagwijdte. Lommel past perfect binnen het principe van Transit Oriënted Development. De multimodale ontsluiting van de bedrijvigheid/logistieke knopen in Lommel (via water, spoor, weg), de fietssnelweg en een doortrekking van Spartacus tot in Lommel, moet meegenomen worden in de bepaling en beoordeling van de knooppuntwaarde. (50)
- Hechtel-Eksel beschikt over belangrijke troeven inzake multimodaliteit, bereikbaarheid en ontsluiting door de kruising van de Noord-Zuid-verbinding en de oost-west-gerichte N73. (45)
- Houthalen-Helchteren is een belangrijke draaischijf inzake mobiliteit in Limburg met een daarbij horend gepast ontwikkelingsperspectief op vlak van wonen, werken en voorzieningen. De verhoging van de knooppuntwaarde van Houthalen-Centrum via gerichte investeringen in het collectief vervoerssysteem moet alle mogelijke ondersteuning krijgen (sneltramlijn of activering spoorlijn 18 + realisatie Noord-Zuidverbinding). Houthalen-Helchteren focust vooral op het versterken van de kern Houthalen en heeft niet de intentie om de kern Helchteren sterk te laten groeien. (31)
- Paal (Beringen) is voor voorzieningen, mobiliteit en tewerkstelling voor een groot stuk aangewezen op Diest, Vlaams-Brabant en de Vlaamse Ruit. Paal verdient gelijke ontwikkelingskansen als Beringen-Centrum omwille van zijn ligging, demografische ontwikkeling, voorzieningen, mobiliteitspotentieel en tewerkstellingsmogelijkheden. (32)
- Sint-Truiden heeft enkele grote dorpen met heel wat voorzieningen (Velm, Zepperen) die in de studie van de Regionale Woningmarkten als niet/minder kansrijk worden aangeduid omwille van het beperkt openbaar vervoersaanbod. Toch is verdere groei op schaal van het dorp en hun ommeland aangewezen, wat tevens aanleiding kan geven tot een verbetering van het OV en de knooppuntwaarde. De ontwikkeling volgt niet geheel de logica van het OV-aanbod, maar verhoogt wel de potentiële vraag naar OV. Daarentegen worden enkele kleine dorpen in de buurt van het stedelijk gebied (Gorseem, Duras, Wilderen, Halmaal) wel als kansrijk gezien in de provinciale studie omwille van hun nabijheid bij een OV-knooppunt (station). Een versterking hiervan is volgens de gemeentelijke beleidsvisie niet aan de orde. (58)

RS3 Vervoersverbindingen uitbouwen

Het STOP-principe

Er moet duidelijk gekozen worden om het STOP-principe⁴ in alle ruimtelijke strategieën toe te passen. De indruk bestaat dat de auto nog steeds op de eerste plaats komt. Bij de beschrijving van Transit Oriented Development wordt te weinig nadruk gelegd op het inzetten op duurzame modi.

Het ruimtelijk beleid moet ertoe leiden dat personenwagens een minder prominente plaats opeisen, niet enkel in het aantal verplaatsingen maar ook ruimtelijk door het herdenken van bestaande infrastructures (bijv. ontharding). Het STOP-principe moet in het ruimtegebruik zichtbaar worden. De inschakeling van het buurtwegennetwerk of verlaten lijninfrastructures (zoals het Kolenspoor of het Fruitspoor) biedt potenties om actieve modi meer te stimuleren. Een visie over het fijnmazig netwerk voor voetgangers ontbreekt nog.

(41, 44, 53, 55)

→ *Het STOP-principe moet consequent toegepast worden.*

Fietsen

Het beleidskader fietsen moet een globale visie uitwerken op de regionale fietsstructures en de hiërarchie van fietsverbindingen. Daarbij is de relatie van het fietsen met het openbaar/collectief vervoer en andere verkeersmodi cruciaal voor vlotte voor- en natrajecten. Een afstemming van die verschillende netwerken op elkaar is een voorwaarde om te komen tot een performant vervoerssysteem (combimobiliteit).

Voor strategische fietsprojecten (bijv. fietssnelwegen) moet ingezet worden op een prioritering naargelang de noodzaak aan (nieuwe) verbindingen en de huidige verkeersfiles die ermee opgelost kunnen worden.

Het beleidskader fietsen mag niet eenzijdig vanuit fietsen benaderd worden, maar moet de belangen van alle ruimtegebruikers meenemen. Op landbouwwegen komen regelmatig conflicten met fietsers voor. Veiligheid is een belangrijk issue, maar de fietsers mogen als medegebruikers geen beperkingen opleggen ten aanzien van het hoofdgebruik landbouw.

De aanleg van fietsverbindingen moet steeds gebeuren vanuit de principes van zuinig ruimtegebruik en multifunctionaliteit. Conflictarm is de boodschap. Conflictvrije fietspaden zijn een ideaal wensbeeld, maar dat resulteert meestal in bijkomende verharding en ruimte-inname, hetgeen niet gewenst is. De modal-shift kan positief beïnvloed worden door de huidige weginfrastructuur strategisch te herzien voor het fietsen, eerder dan door nieuwe verhardingen aan te leggen. De ambitie mag zelfs zijn om alle hoofdwegen uit te bouwen tot fietssnelwegen.

(20, 46, 50, 53, 55)

→ *Het beleidskader fietsen moet een globale visie voor het fietsnetwerk uitwerken met aandacht voor alle ruimtegebruikers, combimobiliteit en principes van zuinig ruimtegebruik.*

⁴ Met het STOP-principe gaat de prioriteit eerst naar Stappen, dan Trappen (fiets), vervolgens Openbaar vervoer en dan pas naar Personenwagens.

Het openbaar vervoer

Er is momenteel nog geen kwalitatief openbaar vervoersaanbod met goede interne verbindingen in Limburg tussen Hasselt en de verschillende regio's. Het volledige Spartacusplan blijft daarom een belangrijk infrastructuurproject voor Limburg dat gerealiseerd moet worden. Bedenking hierbij is dat Spartacus voor Noord- en Oost-Limburg wellicht een verbetering zal inhouden, maar minder voor Noordoost-Limburg.

Er moet een flexibel, gebiedsdekkend, toegankelijk en klantvriendelijk openbaar vervoersaanbod uitgebouwd worden, met garanties voor kansengroepen om vervoersarmoede en isolement tegen te gaan. In openbaar vervoersarme gebieden moeten bestaande lokale busverbindingen tussen kernen blijven bestaan. Deze mogen niet gesupprimeerd worden ten voordele van het verhogen van de frequentie van andere buslijnen in het streven naar een optimalere openbaar vervoersontsluiting tussen beter gelegen en goed uitgeruste kernen. Het is onduidelijk wat het aanvullend vervoer of vervoer op maat inhoudt, hoe mobipunten op lokaal niveau worden ingericht en of dit wel haalbaar is in landelijke kernen en kleine plattelandsgemeenten.

Het nog uit te werken kernnet voor openbaar vervoer ter uitvoering van het decreet basisbereikbaarheid moet voldoende rekening houden met bedrijventerreinen, toeristische polen en ontwikkelingspolen om het woon-werkverkeer te faciliteren. De relatie tussen grote bedrijventerreinen en omliggende kernen en dorpen mag niet onderschat worden. Dergelijke tewerkstellingsconcentraties genereren heel wat verplaatsingen. Hier moet een goed openbaar vervoersnet op geënt worden.

(12, 20, 22, 27, 39, 42, 45, 49, 53, 56, 57)

→ *Samen met de realisatie van het Spartacusplan, moet er een gebiedsdekkend openbaar vervoersaanbod uitgewerkt worden.*

Het gemotoriseerd vervoer

Een vlotte Noord-Zuidverbinding is een essentieel onderdeel in het mobiliteitsnetwerk in Limburg. Dit blijft een belangrijk infrastructuurproject dat gerealiseerd moet worden.

Door het gebrek aan openbaar vervoer, zijn mensen in Limburg gedwongen om één of meerdere auto's aan te schaffen om aan hun maatschappelijke behoeften te kunnen voldoen. Het vervoer over de weg (personen- en goederenvervoer) kan dus niet uitgedomd worden, zeker niet zolang er onvoldoende valabele alternatieven bestaan. Het wegwerken van missing links en juiste sturing van doorgaand verkeer versus bestemmingsverkeer blijft aan de orde.

De aanname in de toekomstvisie dat het (gemotoriseerd) verkeer gedaald is, is voorbarig. Een stand-still of vertraagde groei is eveneens mogelijk en denkbaar. De ambitie om een economische topregio te worden in Europees perspectief kan mogelijk leiden tot meer verkeer. Dit kan conflicteren met de ambitie om het aantal autokilometers te verminderen.

(12, 27, 40, 42, 45, 51, 53)

→ *Inzet op weginfrastructuur, waaronder de realisatie van de Noord-Zuid-verbinding, blijft nodig.*

De grensoverschrijdende verbindingen

Gelet op de specifieke geografische ligging van Limburg, moet er aandacht zijn voor goede en snelle verbindingen met kernen en economisch belangrijke gebieden in de aangrenzende regio's, ook over de landsgrens. Een goede grensoverschrijdende bereikbaarheid, zoals naar Weert en Eindhoven, is essentieel voor de economische kracht van Noord-Limburg. Dit is even belangrijk als de noodzakelijke verbetering van de verbinding naar Midden-Limburg. Zowel de realisatie van het Spartacusplan als de Noord-Zuidverbinding (en de N69 richting Eindhoven) hebben een meerwaarde binnen die grensoverschrijdende relaties.

(8, 12, 27, 49, 50)

→ *Goede grensoverschrijdende verbindingen zijn essentieel.*

Regionaal mobiliteitsplan

Het lopende planproces van het BRL moet goed afgestemd worden op de bevindingen van de Vervoerregioraad Limburg en de opmaak van het regionaal mobiliteitsplan, zeker voor wat betreft het afbakenen van de “provinciale werven”. Daarom is het zinvol om het departement MOW te betrekken in de uitwerking van het beleidsplan in het algemeen en van het beleidskader fietsen in het bijzonder.

Bij de opmaak van het regionaal mobiliteitsplan moet er, naast de bereikbaarheid van kernen en plekken van tewerkstelling, voldoende aandacht gaan naar de bereikbaarheid van toeristisch-recreatieve polen en het gebruik van mobipunten door (internationale) bezoekers.

Een ander aandachtspunt is de implementatie van het uitgewerkte vrachtroutenetwerk en bijhorende flankerende maatregelen (tonnagebeperking en controle) om zwaar verkeer doorheen dorpskernen te weren.

De nadruk van de rol van de provincie in de vervoerregioraad moet liggen op een adviserende functie.

(22, 25, 40, 41, 48)

→ *Het BRL moet afgestemd worden met het regionaal mobiliteitsplan.*

Behoeftte aan een actievere rol van de provincie

Er worden geen concrete initiatieven of maatregelen voorgesteld om de ambitie op vlak van mobiliteit waar te maken, zoals de realisatie van de modal shift. De acties die de provincie neemt op vlak van mobiliteit zijn onvoldoende voor de uitdagingen en de ambitie.

Daarom is het zinvol om een beleidskader en visie uit te werken rond de verbetering van de basisbereikbaarheid, rekening houdend met het Spartacusplan. Daarnaast kan de provincie een voortrekkersrol opnemen in de uitbouw van grensoverschrijdende verbindingen en een intergemeentelijk vervoerssysteem dat uitgerold wordt naast het kernnet binnen de vervoerregio Limburg.

De provincie moet ook een actieve sturende rol opnemen in de planning en begeleiding van gebiedsgerichte mobiliteitsprojecten en hun intensieve trajecten, zoals bij het Kolenspoor.

(4, 9, 12, 22, 25, 31, 44, 53, 55)

→ *De provincie moet een actievere rol opnemen voor mobiliteit door een visie uit te werken rond basisbereikbaarheid en in te zetten op concrete gebiedsgerichte projecten.*

Investeringsen in fietsinfrastructuur

Er moeten voldoende financiële middelen vrijgemaakt worden voor de aanleg van goede, veilige (functionele) fietsinfrastructuren om van de fiets een volwaardig vervoersalternatief te maken. Ook gemeenten moeten financieel ondersteund worden bij de uitbouw van de fietsinfrastructuur. Een afbouw van de provinciale budgetten (zoals aangekondigd artikel in Het Belang van Limburg van 08/01/2020) is niet in overstemming met de visie om van Limburg een fietsprovincie te maken en met de ruimtelijke strategie om voluit in te zetten op fietsbeleid en -infrastructuur.

Er moet prioritair gestreefd worden naar een betere kwaliteit van fietspaden en de aanleg van vrijliggende of afgescheiden fietspaden bij de heraanleg van (gewest)wegen. Ook de fietsinfrastructuur op bedrijventerreinen moet nog verbeteren en kan misschien gefinancierd worden via payback-systemen van de inkomsten van de bedrijventerreinen.

(9, 22, 25, 44, 53, 55)

→ *Investeringsen in fietsinfrastructuur mogen niet afgebouwd worden.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Pelt: De realisatie van de omleidingsweg N71 rond Neerpelt is noodzakelijk voor betere mobiliteit, veiligheid en leefbaarheid. (12)
- Pelt: Bij de realisatie van de IJzeren Rijn doorheen de kern van Pelt moet er aandacht zijn voor de leefbaarheid en veiligheid. (12)
- Noord-Limburg: Voor Noord-Limburg is een treinverbinding met Weert en een rechtstreekse verbinding met Brussel voor personenvervoer van groot belang. (12)
- Lanaken: De Albertterminal in Lanaken heeft als spoorterminal een belangrijke rol te spelen in het goederenvervoer. (24)
- Lommel: Om het vervoer over water verder te stimuleren moet er in Lommel een nieuwe sluis gebouwd worden ter hoogte van de Blauwe Kei. (50)
- As: In As zijn er een aantal maatregelen nodig die een verbetering zouden betekenen voor de mobiliteit, bijv. het voorzien van een bovenlokale functionele fietsverbinding tussen As-Centrum en Dilsen-Stokkem (niet via de N75, maar via een parallel/alternatief tracé), de aanleg van een ongelijkgrondse kruising tussen de N75 en N730 en de herinrichting van het kruispunt N723/N763 (ter hoogte van gemeentehuis As-Centrum). (25)
- As: Tussen As en de dichtstbijzijnde halte van Spartacus lijn 2 moet een volwaardige, rechtstreekse en snelle verbinding gerealiseerd worden. Daarnaast moet er naar een goede OV-ontsluiting van de gebouwen van vzw Arbeidskansen (As) gestreefd worden en naar een betere verbinding met OV voor schoolverplaatsingen tussen As en Dilsen en Lanklaar. (25)
- Hechtel-Eksel: De site Prijzenklopper heeft een strategische ligging i.f.v. een mobipunt of het Spartacusplan. (45)
- Bree: De lokale busverbindingen Bree-Beek en Bree-Gerkenberg mogen niet gesupprimeerd worden. (39)
- Lommel: Het tracé van Spartacuslijn 3 moet doorgetrokken worden tot in Lommel (centrum en station). Dit biedt kansen voor de ontsluiting en bereikbaarheid van het Mariaziekenhuis in Pelt en de industrieterreinen Nolimpark en Kristalpark. (50)
- Sint-Truiden: Een kwalitatieve uitbouw van de OV-verbinding Landen-St-Truiden-Hasselt-Genk is essentieel. (58)
- As: De fietssnelweg Beringen-Maasmechelen i.h.k.v. het project Kolenspoor is prioritair. Deze as heeft een grote waarde en potentie op functioneel en toeristisch vlak en biedt kansen voor combimobiliteit door de aanknopingen met het reguliere spoornetwerk. (25)
- West-Limburg: Een vlotte fietsverbinding (fietssnelweg) vanuit Beringen en West-Limburg naar Diest is noodzakelijk, evenals een goede ontsluiting naar het station van Diest. (32)
- West-Limburg: Een heropening van de spoorlijn tussen Diest en Leopoldsburg kan zorgen voor een goede spoorontsluiting van West- en Midden-Limburg naar Leuven en Brussel. (1)

RS4 De open ruimte versterken

Het geïntegreerd karakter van de open ruimte

Er wordt te veel gedacht vanuit de ogenschijnlijke tegenstellingen tussen natuur, landbouw en andere functies binnen de open ruimte, en dit binnen het bestaande (te) rigide kader van bestemmingsplannen. Hierdoor kan geen afdoend antwoord gegeven worden op de klimaatuitdagingen. Landbouw en natuur zijn elkaar versterkende sectoren. Hoewel het soms stroef verloopt, is samenwerking tussen landbouw en natuur wel cruciaal voor een goed open ruimtebeleid. Er moet gestreefd worden naar een win-winsituatie, een constructieve samenwerking en positieve verstandhouding. Landbouwers moeten een goed werkend ecosysteem zien als een verdienste. Open landbouwruimte moet samengaan met kwaliteitsvolle ecologische infrastructuur. Beide sectoren moeten zich hiervoor engageren. Het thema verbreding en functionele verweving van de landelijke gebieden moet integraal aangepakt worden om een meerwaarde te kunnen bieden (sociaal, landschappelijk, natuur, duurzaamheid).

Er moet nagedacht worden over de toekomstige rol en verwachting ten aanzien van de landbouw en hun ambities op vlak van biodiversiteit en klimaatadaptatie. Er moet een (nieuw) evenwicht gezocht worden zonder dat de leefbaarheid van de landbouw verder onder druk komt te staan. Mogelijk zijn een andere ruimtelijke organisatie en aanpak vereist om te beantwoorden aan tendensen als de intensivering en schaalvergroting.

In de open ruimte komen ook gebouwen en sites met erfgoedwaarde voor die een toegevoegde waarde hebben voor het behoud, de versterking, de identiteit en de toeristische aantrekkingskracht. Mogelijkheden voor herbestemming zijn nodig om het behoud te garanderen.

De link tussen het fysisch systeem, de waterhuishouding en klimaatadaptatie moet sterker uitgewerkt worden. Het aspect "water" is belangrijk. Een goed kwalitatief en kwantitatief waterbeleid vraagt voldoende ruimte. Klimaatadaptatie en het inschakelen van de open ruimte als buffer tegen de verschillende risico's van de klimaatverandering, worden nog onderbelicht. Het realiseren van kerngebieden voor landbouw en natuur en de verbindingen ertussen kan een belangrijk onderdeel zijn van een bredere strategie voor klimaatadaptatie, maar mag zich er niet toe beperken. Ook de doelstellingen en beleidslijnen van de Europese Green Deals kunnen meegenomen worden in de verdere uitwerking.

Er moet proactief gewerkt worden aan een open ruimte strategie die niet stopt bij een visie, maar die ook leidt tot concrete acties op het terrein. Hierbij moet rekening gehouden worden met de doelstellingen van de verschillende actoren in de open ruimte, met name landbouw, natuur, bos, toerisme,.... Concrete voorstellen voor effectieve ontsnippering van strategische open ruimtegebieden of ontharding ontbreken nog. Via provinciale stedenbouwkundige verordeningen en subsidies kan hier een verschil gemaakt worden. De provincie is een belangrijke strategische partner om de open ruimte gebiedsgericht te versterken.

De open ruimte is waardevol en kenmerkend voor Limburg en bepaalt in grote mate de leefkwaliteit, het uitzicht en de aantrekkelijkheid. Er is een offensieve open ruimte strategie nodig om de open ruimte als "unique selling proposition" van Limburg te behouden. Samenwerking is daarbij erg belangrijk. Een verkokerde visie en sectorale werking van overheden en administraties moet plaats maken voor een geïntegreerde aanpak van de open ruimte.

(8, 12, 22, 26, 41, 42, 44, 48, 53, 55)

→ *Om de ruimtelijke kwaliteit van Limburg te behouden en de klimaatuitdagingen aan te gaan, is er nood aan een integrale open ruimte strategie en concrete acties voor verweving en samenwerking tussen natuur, landbouw, water en erfgoed.*

Landbouwgebruik versus verweving

Momenteel zijn er regelmatig conflicten tussen de natuur- en landbouwdoelen. Competitieve landbouw en biodiversiteitsbehoud kunnen dan ook best ruimtelijk gescheiden worden. Verweving impliceert in vele gevallen een verlies aan landbouwareaal en levert slechts beperkte winst op voor biodiversiteit.

Er blijft nood aan goed ingerichte monofunctionele ruimtes waar omwille van landbouweconomische redenen ingezet kan worden op maximale productiviteit. De leefbaarheid van de landbouwers in gebieden waar voedselproductie primeert, moet het streefdoel zijn. Het streven naar meer fijnmazigheid van natuur doorheen deze gebieden kan negatieve gevolgen hebben op de landbouwactiviteiten. De kleinere bos- en landschapselementen in agrarisch gebied moeten daarom een ander beschermingsstatuut hebben dan in natuurgebied. Voor de verbetering van de kwaliteit van het landbouwgebied moet de mogelijkheid bestaan om deze natuurgebieden te verplaatsen in eenzelfde gebied. Zonevreemde natuur mag niet op een negatieve manier doorwerken in de vergunningverlening van de hoofdactiviteit landbouw. Hetzelfde geldt voor het fietsen. Het kan niet zijn dat de fietser als medegebruiker de regels bepaalt en beperkingen oplegt aan landbouwverkeer.

Verweving en multifunctioneel ruimtegebruik in de open ruimte en het landbouwgebouw kunnen in bepaalde gevallen wel een meerwaarde of win-winsituatie zijn, maar moeten ten allen tijde rekening houden met de bedrijfseconomische doelstellingen van de land- en tuinbouw, de regierol en een vergoeding voor de landbouw en moet daarenboven een betere inrichting van het landbouwgebied beogen.

Niet enkel voedselproductie is een ecosysteemdienst van de landbouw in de open ruimte, maar ook waterinfiltratie, het vastleggen van CO₂ in de bodem en gewassen, de bijdrage aan een waardevol landschap als decor voor toeristisch-recreatieve fiets- en wandelroutes en de productie van hernieuwbare energie (biomassa). Landbouw moet daarom de nodige kansen krijgen om de open ruimte te benutten en in stand te houden. Constructies die nodig zijn voor het uitoefenen van agrarische functies behoren dus ook tot de open ruimte en moeten er hun plaats krijgen.

De term “open ruimte” wordt in de conceptnota als verzamelnaam gebruikt voor het geheel van landbouw, natuur en bos. De doelstellingen, economische finaliteit en het ruimtegebruik van landbouw enerzijds en natuur/bos anderzijds zijn sterk verschillend. In het kader van een open ruimtepositief planologisch beleid moet er een heldere differentiatie gemaakt worden binnen de open ruimtebestemmingen. Landbouw, natuur en bos mogen niet onder dezelfde noemer “open ruimtebestemming” binnen de ruimtebalans opgenomen worden. De concrete ruimtelijke impact van een dergelijke ruimteboekhouding kan ook verschillend zijn, zoals een positieve ruimtebalans voor natuur, maar negatief voor landbouw.

(20, 44, 46, 49, 53)

→ *De werking van de landbouw moet erkend worden en er is behoefte aan ruimtelijke duidelijkheid door functies te scheiden waar dat nodig is.*

Groenblauwe dooradering

Natuur- en openruimteverbindingen zijn cruciaal voor een fijnmazig en samenhangend ecologisch open ruimtenetwerk. Verbindingen tussen grote natuur- en landbouwgebieden en gebieden met ecologische infrastructuur van bovenlokaal belang moeten structureel vastgelegd en prioritair ingericht worden. Een grensoverschrijdende benadering en bijhorend overleg zijn belangrijk. Voor de doorvertaling op lokaal niveau moet de gemeentelijke autonomie bewaard worden. Maar de realisatie of versterking van natuur- en open ruimteverbindingen mag niet ten onder gaan door de afweging van bestemmingen op perceelniveau en lokale belangen.

Het is nodig om werk te maken van een sterk en proactief ruimtelijk beleid rond natuurverbindingen waardoor er echte functionele en robuuste verbindingen ontstaan. Maar het concept en de juridische afdwingbaarheid van de “groenblauwe dooradering” vraagt nog om verduidelijking om de impact ervan te kunnen inschatten. Dit moet gebeuren in overleg met de betrokken actoren (natuur, landbouw, water). Het is niet duidelijk of groenblauwe dooradering hetzelfde is als natuurverbindingen of dat de natuurverbindingen slechts één onderdeel zijn van het groenblauw netwerk.

Om de groenblauwe aders ook op lokaal niveau te kunnen realiseren, zijn een sterke juridische verankering, inzetbare instrumenten, haalbare maatregelen en voldoende financiële middelen nodig.

De uitwerking van de verbindingen en groenblauwe aders binnen het beleidskader “netwerk open ruimte” moet goed afgestemd worden op de landbouwgebieden. Dit is cruciaal voor de slaagkans van de realisatie en om verdere versnippering van landbouw te vermijden. De groenblauwe dooradering mag geen bijkomende ruimtelijke claim inhouden vanuit natuur of een uitbreiding zijn op de natuurverwevings- en verbindingsgebieden vanuit de structuurplanning. Als natuurverbindingen van die aard zijn dat ze niet compatibel zijn met de hoofdfunctie landbouw in de agrarische bestemming, moet een herbestemming van agrarisch gebied naar natuurgebied gebeuren. Het juridisch statuut van groenblauwe dooradering is te verwezenlijken door planologische initiatieven waarbij de voorschriften duidelijkheid en rechtszekerheid geven. Vrijwillige inspanningen, die gedaan worden/werden om natuurverbindingen te versterken, mogen niet vanzelfsprekend leiden tot verplichtingen en planologische verankering. De regie voor de aanleg van groenblauwe dooradering in het landbouwgebied moet in handen blijven van de landbouwers. De overheid moet voldoende middelen beschikbaar stellen voor een stimulerend beleid. Het beheer van het groenblauwe netwerk door landbouwers moet voldoende verloond worden.

(20, 22, 25, 44, 46, 49, 50, 53, 55)

→ *Er moet werk gemaakt worden van de groenblauwe dooradering, maar het concept en de juridische draagwijdte ervan moet nog verduidelijkt worden, rekening houdend met de impact op landbouw.*

Zonevreemde functies in de open ruimte

Er bestaan momenteel veel afwijkingsmogelijkheden in de regelgeving die een oneigenlijk gebruik van de open ruimte mogelijk maken. Het is zinvol om te onderzoeken welke zonevreemde activiteiten er plaatsvinden in natuur-, landbouw- en bosgebied en over hoeveel oppervlakte het gaat. Er moet een opsomming gemaakt worden van functies die nog wenselijk of te tolereren zijn in de open ruimte en welke niet. Ontginning kan binnen de open ruimte, mits een restrictief kader met een vooraf goed doordachte herinrichting.

Verdere versnippering en bijkomende creatie van zonevreemdheid in de open ruimte moet worden tegengegaan. Om zonevreemde activiteiten in natuur- en landbouwgebieden te weren, moet het juridisch kader aangepast worden. Zonevreemdheid in de open ruimte is nu al van een zekere grootteorde en heeft zodanige basisrechten dat een louter planologisch beleid niet voldoende is voor het behoud van de open ruimte, ontharding of ontsnippering. Een beleids- of afwegingskader “omgaan met zonevreemdheid in de open ruimte” is even wenselijk als een beleidskader “netwerk open ruimte”.

Zonevreemde activiteiten in het agrarisch gebied belemmeren de vergunningsprocedures van vele landbouwbedrijven. Een kader en instrumenten moeten ongewenste verweving in het agrarisch gebied vermijden en verminderen. Mogelijkheden zijn bijvoorbeeld een landbouwtoets bij functiewijziging leegstaande hoeves, een herziening van het aankoopbeleid voor natuurrealisaties in agrarisch gebied, Om de basisprincipes van het buitengebiedbeleid te respecteren, moet het hergebruik van leegstaande hoeves beperkt blijven tot kleinschalige, laagdynamische activiteiten zonder bijkomend ruimtebeslag/verharding en zonder negatieve effecten op de hoofdbestemming van het gebied. De problematiek van leegstaande hoeves moet aangepakt worden via een Vlaams kader en niet via een gebiedsgerichte benadering, omdat dat plaatselijk zal leiden tot grote meer- en minwaarden in het leegstaand patrimonium.

(20, 44, 46, 51, 57)

→ *Zonevreemdheid in de open ruimte moet teruggedrongen worden.*

Ruimtebeslag

De ruimtebalans mag niet verward worden met het ruimtebeslag. Naast het objectief om een open ruimtepositieve planologische ruimtebalans na te streven, moet het ook de ambitie zijn om het effectieve (bijkomende) ruimtebeslag te beperken of te verminderen. Dit is naar analogie van de strategische doelstellingen van het BRV: bijkomend ruimtebeslag terugdringen tot 0 ha in 2040 + de verhardingsgraad in de bestemmingen landbouw, natuur en bos tegen 2050 met minstens 1/5 verminderen.

Nieuwe harde ontwikkelingen in de open ruimte zijn de absolute uitzondering en slechts toelaatbaar als er ook een evenredige ontharding komt op strategische plaatsen.

(13, 44, 46, 55)

→ *Het (bijkomend) ruimtebeslag in de open ruimte moet beperkt worden.*

Openruimte positief planologisch beleid

De visie op de open ruimte is onlosmakelijk verbonden met de huidige toepassing van het juridisch-planologisch kader van de gewestplannen. Zolang de gewestplannen geldig blijven, zullen de doelstellingen niet gehaald kunnen worden en zal open ruimte blijven dichtslibben door lintbebouwing en excentrisch gelegen (woon)ontwikkelingen.

Het is onduidelijk welke rol de provincie zal opnemen in het schrappen van het overtollig planologisch ruimteaanbod en welke middelen of instrumenten ze hiervoor zal inzetten. Het schrappen van harde bestemmingen om de samenhang van de open ruimte te versterken, zal de nodige financiële middelen vragen. Dit vraagt ook een omzichtige aanpak omwille van de rechtszekerheid van de huidige eigenaars/initiatiefnemers. Deze zeer moeilijke taak mag niet louter naar de lokale besturen geschoven worden. Het instrumentarium en de budgetten moeten dusdanig inzetbaar zijn om het voor een gemeente haalbaar te maken om het overtollig ruimteaanbod te schrappen.

Het zoeken naar planologische compensaties bij het faciliteren van harde ontwikkelingen kan enkel wanneer het huidige systeem van planbaten en planschade wordt aangepast. Momenteel is deze compensatie voor gemeenten niet altijd haalbaar. Indien een nieuwe planschaderegeling een te grote financiële last inhoudt voor de lokale besturen, zal van het schrappen van overtollig aanbod weinig in huis komen en zal de beoogde betonstop/bouwshift dode letter blijven. Zeker Vlaanderen moet hiervoor voldoende middelen vrijmaken.

De extra middelen die nu voorzien worden voor landelijke gemeenten (het zogenaamde “open ruimtefonds”) mogen “vrij” besteed worden aan open ruimteprojecten, maar moeten niet noodzakelijk ingezet worden om slecht gelegen juridisch bouwaanbod te schrappen. Dat is vanuit ruimtelijk beleid een gemiste kans. Niet alleen in landelijke gebieden, maar ook in de stedelijke gebieden is er een overtollig planologisch ruimteaanbod.

Het is niet duidelijk hoe de provincie een gemeentegrensoverschrijdend open ruimtepositief planologisch beleid zal voeren en op welke manier ze gemeentes zal stimuleren of ondersteunen om hetzelfde te doen. Een mogelijkheid is om op provinciaal niveau een “grondenbank open ruimte” op te zetten om open ruimteprojecten te realiseren en te financieren met het geld dat via planbaten wordt betaald. Alleszins kan een open ruimteboekhouding op bovenlokaal niveau, vanuit een regionale gebiedsvisie, wel de ontwikkeling op dossierniveau mogelijk maken door (planologische) compensaties binnen een ruimer gebied te voorzien, rekening houdend met de bezorgdheid dat compensaties niet enkel in de (strategisch slechter gelegen) landelijke gebieden gezocht mogen worden. Een subsidiëring van lokale vergroening en ontharding kan het groene karakter van woonkernen ook stimuleren.

(4, 9, 13, 25, 26, 27, 31, 44, 45, 50, 53, 55, 57)

→ *Er zijn goede instrumenten en voldoende financiële middelen nodig (voor lokale besturen) om het overtollig ruimteaanbod te schrappen om zo het gewenste open ruimte beleid te kunnen realiseren.*

Gemeentefinanciering

Er moeten middelen voorzien worden voor het behoud, onderhoud en beheer van de open ruimte. Een bijsturing van de financieringsmechanismen voor gemeenten moet de aanwezigheid van open ruimte ook financieel waarderen. Dit is belangrijk om de visie van het BRL te kunnen realiseren. Er moet een blijvende financiële compensatie voorzien worden zodat landelijke gemeenten met veel open ruimte, als leverancier van veel ecosysteemdiensten, ook nog kunnen blijven investeren in hun troeven. Het is niet duidelijk welke acties de provincie zal nemen om een bijsturing van de gemeentefinanciering te realiseren.

(4, 22, 44, 45, 50)

→ *De aanwezigheid van open ruimte in gemeenten moet sterker financieel gewaardeerd worden.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- As: Een ecologische versterking en ontwikkeling van de Bosbeekvallei is van belang, in goede samenwerking tussen het Vlaams Gewest, de provincie en de gemeenten. (25)
- Lommel: De mogelijkheden tot versterking van de Lommelse open ruimte ten noorden van het kanaal, in aansluiting met deze in Nederland, moeten in beeld gebracht worden in goed overleg met Nederland. (25)
- Lommel: Er moet onderzocht worden welke initiatieven op vlak van waterhuishouding nodig zijn om het typische landschap van de Wateringen (Lommel) te bewaren. (49)
- Diepenbeek: Er wordt voorgesteld om Genk-Zuid-West in te kleuren als bosgebied. (9)
- Maasmechelen: Het recreatiegebied met het rallycross circuit Duivelsberg (Maasmechelen) is gelegen als "enclave" binnen de perimeter van het Nationaal Park Hoge Kempen. Het schrappen van dit enige volwaardige circuit in Vlaanderen, zou nefast zijn voor de sport. Een mogelijke herlocalisatie werd onderzocht maar bleek uiteindelijk niet mogelijk. Zonder volwaardig alternatief kan van schrapping geen sprake zijn. (23)
- Haspengouw: In de regio Haspengouw moet er meer bos geplant worden voor de opvang van CO₂. (19)

RS5 Een gedifferentieerde economie faciliteren

Bovenlokale benadering in de ruimtelijk-economische visie en strategie

Het ruimtelijke planningsbeleid moet de ruimtebehoefte van de Limburgse economie niet blind volgen, maar op een ruimtelijk verantwoorde manier beoordelen en waar wenselijk faciliteren. Hiervoor is een bovenlokale visie en aanpak nodig. Het is een taak voor de provincie om gebiedsgerichte ontwikkelingen van/rond bedrijventerreinen te sturen, te begeleiden en om gemeenten hierin te ondersteunen.

Momenteel weigeren gemeentebesturen (autonoom) bepaalde types van bedrijven op hun grondgebied terwijl ze door hun ligging of multimodale ontsluiting wel geschikt zijn. Hierdoor ontstaat er druk op andere, minder geschikte bedrijventerreinen/gemeenten. Dit kan vermeden worden door de uitwerking van een regionale ruimtelijk-economische visie waarbij een acquisitieprofiel opgemaakt wordt en bedrijven gecategoriseerd en gekoppeld worden aan geschikte locaties binnen Limburg. Voor bedrijven met een aanzienlijke impact op de weginfrastructuur, het milieu en de omgeving/omwonenden (bijv. wegenbouwbedrijven, grondverwerking) moeten er gepaste zones voorzien worden die goed ontsloten zijn. De provincie kan een veel grotere (bemiddelings-)rol opnemen in dit acquisitie- en vestigingsbeleid. Een provinciale en/of gewestelijke aanpak is nodig, ondersteund door een bindend afsprakenkader. Maar er moet ook nog lokaal zeggenschap blijven over de bedrijventerreinen binnen de gemeente.

Een ander aandachtspunt is dat gebieden die binnen de huidige structuurplannen een belangrijke economische rol kregen, verdere uitvoering en invulling moeten krijgen alvorens nieuwe gebieden aan te snijden.

Leegstand van handelspanden is een probleem in veel Limburgse gemeenten. Het soepele vergunningenbeleid voor baanwinkels, de uitbouw van (excentrisch gelegen) sites voor grootschalige kleinhandel en e-commerce werken leegstand in stads- en dorpscentra in de hand. De ambities om leegstand van handelspanden aan te pakken wordt onvoldoende sterk uitgesproken in de conceptnota. De stopzetting van de verdere ontwikkeling van winkellinten, de afbakening van kernwinkelgebieden, zones voor grootschalige detailhandel en winkelarme gebieden kunnen mogelijk een oplossing bieden. Omdat de vraag naar baanwinkels blijft, is een gericht handelsvestigingsbeleid vanuit een intergemeentelijke visie met duidelijke bovenlokale richtlijnen nodig, zeker voor de vestiging en clustering van baanwinkels en grootschalige detailhandel.

(27, 31, 38, 44, 50, 53, 55, 56)

→ *Een ruimtelijk-economische visie en (bindende) richtlijnen op regionaal schaalniveau zijn nodig voor sturend vestigingsbeleid van bedrijventerreinen en handelszones.*

Ruimte voor bedrijvigheid

In de komende jaren blijft er ruimte nodig voor bedrijvigheid. Ook nieuwe gebieden moeten nog ontwikkeld kunnen worden als ze beantwoorden aan noden en behoeften op lokaal en regionaal vlak en als ze passen binnen het ruimtelijke kader. Specifiek blijft er ook behoefte aan bedrijventerreinen voor (de groei en herlocalisatie van) niet-verweefbare KMO's met beperkte industriële schaal. Ook kleinere gemeenten moeten nog mogelijkheden hebben om kleinschalige bedrijventerreinen op maat te ontwikkelen voor dergelijke kleinschalige, lokaal verankerde ondernemers.

Maar economische groei moet niet per definitie leiden tot bijkomend ruimtebeslag. Er moet gestreefd worden naar een efficiënt gebruik van de beschikbare ruimte voor economische activiteiten. Er moet in de eerste plaats actief werk gemaakt worden van de herstructurering, optimalisatie, (multifunctionele) verdichting, inbreiding of reconversie van bestaande bedrijventerreinen en het activeren van on(der)benutte gronden (slimmer bouwen en ondernemen op dezelfde ruimte). Bedrijventerreinen moeten geoptimaliseerd en aantrekkelijk gemaakt worden in functie van een nieuwe toekomst. Dit vraagt nieuwe concepten vanuit een circulaire, duurzame aanpak m.b.t. wateropvang, ontharding, sanering,... Ruimtelijk uitbreiden (en dus het aansnijden van nieuwe open ruimte) moet eerder uitzondering dan regel zijn.

Als er in het BRL voorwaarden opgelegd worden voor de inrichting van bedrijventerreinen kan ook gedacht worden aan de multimodale ontsluiting (bijv. aanleggen van volwaardige fietspaden/trage wegen om het gebruik van de personenwagen in het woon-werkverkeer terug te dringen) en de realisatie van gedeelde ruimte/diensten/energievoorzieningen (parking, bedrijfsrestaurant, collectieve groene ruimten,...). Daarnaast zijn ondersteunende maatregelen wenselijk voor een eco-efficiënte en duurzame ontwikkeling en beheer van bedrijventerreinen.

(8, 22, 27, 31, 44, 46, 55)

→ *Er blijft ruimte voor (lokaal verankerde) bedrijvigheid nodig in Limburg, maar de nadruk moet liggen op ruimtelijke optimalisatie van de bestaande bedrijventerreinen in plaats van op ruimtelijke uitbreiding.*

Intergemeentelijke bedrijventerreinen

Het voorzien van ruimte voor bedrijvigheid moet bekeken worden vanuit een gemeentegrensoverschrijdende benadering. Het is echter nog niet duidelijk hoe het voorstel tot intergemeentelijke benadering en samenwerking voor de inplanting van nieuwe, lokale bedrijventerreinen kan worden aangepakt en wat de rol van de provincie hierin is. Er moet uitgeklaard worden of iedere gemeente nog aanspraak kan maken op een (nieuw) lokaal bedrijventerrein of dat er enkel in verplichte samenwerking met de buurgemeenten en/of de provincie (POM) kan bepaald worden waar er nog een lokaal bedrijventerrein kan gerealiseerd worden, eventueel gebaseerd op socio-economische regio's.

(13, 44, 55)

→ *De intergemeentelijke benadering voor nieuwe lokale bedrijventerreinen moet verder verduidelijkt en geoperationaliseerd worden.*

Landbouw als economische sector

De agrarische sector blijft een belangrijke ruimtelijke en economische speler in Limburg. Het economisch belang van de land- en tuinbouwsector moet daarom duidelijker aan bod komen in de beschrijving van de ruimtelijk-economische structuur. Daarbij is het niet de grootte van de ingenomen oppervlakte (m.n. 83.000 ha voor landbouw) die bepalend is voor de economische sterkte van de sector.

De landbouw wordt in de conceptnota op ongenueanceerde wijze voorgesteld. De uitspraak dat exportgerichte landbouw niet wenselijk is, is tendentius, niet op realiteit berust, gaat in tegen een economische logica en moet geschrapt worden.

Het ruimtelijk beleid moet diverse ontwikkelingen en externe invloedsfactoren in de landbouw erkennen en ondersteunen (internationale context, consumentengedrag, schaalvergroting, export, ...) zonder zelf vanuit het ruimtelijk beleid bepaalde keuzes op te leggen (zones reserveren voor korte-keten-landbouw, grondgebonden landbouw, ...). Vanuit eigen ondernemerschap en competenties moeten landbouwers zelf hun bedrijfsstrategie kunnen bepalen. Daarbij moet rekening gehouden worden met de economische wetmatigheid van schaalvergroting die nodig is voor de rendabiliteit en het concurrentievermogen. De grootschaligheid van gebouwen wordt vooral ingegeven door de eisen vanuit milieu en dierenwelzijn en betekent niet noodzakelijk een negatieve impact op biodiversiteit en milieu.

Ontwikkelingskansen voor landbouw moeten bepaald worden door de structurele kwaliteit van het bedrijf en zijn ligging, niet enkel op basis van een verzekerde opvolging. Het klopt wel dat niet alle vrijkomende landbouwsites een landbouwtoekomst hebben. Dit biedt mogelijkheden tot ontsnippering en ontharding.

In Limburg moet zowel ingezet worden op de ondersteuning van smart farming en innovatieve technieken binnen de gangbare landbouw als op lokale voedselstrategieën, korte keten en verbreding van landbouwactiviteiten. Dit kan de landbouwsector ondersteunen, maar dit zijn globaal gezien nichemarkten. Verbrede landbouw is steeds een nevenactiviteit gekoppeld aan een primair landbouwbedrijf, zoals thuisverkoop, hoevetoeisme, zorgboerderij, agrarisch natuurbeheer, plukboerderijen, Community Supported Agriculture (CSA), agroforestry. Het zijn alternatieve landbouwsystemen en geen standaard oplossingen voor elk bedrijf. De niet-ruimtelijke randvoorwaarden zijn hierin meer bepalend voor de realisatie (bijv. voedselveiligheid, rendabiliteit). Het ruimtelijk beleid kan wel eventuele knelpunten in de regelgeving wegwerken om deze verbreding mogelijk te maken.

(20, 22, 44, 46, 53)

→ *De agrarische sector moet ruimte en ontwikkelingskansen behouden in Limburg, rekening houdend met macro-economische factoren en met ondersteuning voor verbreding van landbouwactiviteiten.*

Differentiëren van landbouwgebieden

Het initiatief voor de differentiatie van belangrijke landbouwgebieden moet verduidelijkt worden. Het is niet duidelijk wat de gevolgen kunnen zijn voor de bestaande landbouwgebieden en of de differentiatie gebeurt om de leefbaarheid van de landbouwsector te behouden, de sector te verbreden of om de kernfunctie van de landbouw te verschuiven en andere functies in het landbouwgebied te laten primeren. Het is daarbij zinvol om na te denken hoe de verdere differentiatie van de Herbevestigde Agrarische Gebieden een antwoord kan bieden op de toekomstuitdagingen in de landbouw, zoals het vrijwaren van ruimte voor voedselproductie, korte keten- en verbrede landbouw of klimaatbestendige landbouw.

Een differentiatie op vlak van teelten of type landbouw kan niet. Er moeten altijd mogelijkheden blijven voor structurele bedrijfsveranderingen van de landbouwzetels. Volgens de omzendbrief herbevestigd agrarisch gebied (HAG) kan een provincie enkel de bebouwing differentiëren. Een voorbeeld is de afbakening van bouwvrije agrarische gebieden omwille van natuur- en landschapswaarde. Een differentiatie mag ook geen conflicten geven met de milieuregelgeving (bijv. afstandsregels) en de rechtszekerheid van actieve landbouwbedrijfszetels. In belangrijke landbouwgebieden moeten wel bouwbeperkingen opgelegd kunnen worden aan zonevreemde ontwikkelingen.

Het is niet duidelijk welke (actieve) rol de provincie zal opnemen in het traject om de niet-herbevestigde landbouwgebieden te differentiëren en richtlijnen op te stellen voor het beleid hierin. Het is evenmin duidelijk hoe een restrictief beleid in landbouwgebied t.a.v. zonevreemde functies kan hard gemaakt worden en welke (regelgevende) initiatieven van Vlaanderen worden verwacht. Er moet een antwoord gegeven worden op het omgaan met de herbestemming van (leegstaande) landbouwgebouwen. Kan een herbestemming naar toerisme of logies bijvoorbeeld enkel kan in functie van verbreding van de landbouw of ook los van een landbouwactiviteit?

(20, 26, 44, 46, 48, 53, 55)

→ *De differentiatie van de belangrijke landbouwgebieden, het restrictief beleid voor niet-landbouwfuncties en de rol van de provincie hierin moet verduidelijkt worden.*

De andere economische sectoren in de open ruimte

Hoewel toerisme en recreatie strategische en belangrijke economische troeven zijn voor Limburg, ontbreekt dit in de ruimtelijk-economische strategie. De verdere uitbouw van Limburg als toeristisch-recreatieve regio is bij uitstek een taak voor de provincie. Er zou eventueel zelfs als aparte ruimtelijke strategie rond “vrijtijdseconomie” opgenomen kunnen worden. Het is niet duidelijk of het beleidskader “ruimtelijke economie” ook de toeristisch-recreatieve strategische gebieden zal omvatten.

Ondanks dat het beleid en de beslissingsbevoegdheid zich niet op provinciaal niveau situeert, zou het thema van de grondstofwinningen ook aan bod kunnen komen in het BRL, gezien dit toch een economisch belang én ruimtelijke gevolgen heeft.

Naast de landbouw, toerisme en ontginningen zijn er ook nog andere economische sectoren die zich voornamelijk situeren in de open ruimte zoals bijv. de paardensector. Ook hiervoor zou er een kader ontwikkeld kunnen worden over het omgaan met aanvragen tot het (hobbymatig) houden van paarden en alle aanhorigheden.

Door een verbreding tot het begrip “plattelandssectoren” of “open ruimtesectoren” kunnen verschillende (economische) activiteiten gevat worden die zich in de open ruimte situeren en er thuishoren. Dit legt ook de focus op de toekomstvisie van de open ruimte en de economische betekenis ervan, zonder te blijven steken in “gewestplandenken” of de tegenstellingen tussen landbouw, natuur en toerisme. Het beleidskader “ruimtelijke economie” zou dan een onderdeel kunnen bevatten waarin de economische ontwikkeling van de open ruimte wordt behandeld.

(25, 31, 44, 48, 56)

→ *Ondanks hun economisch belang en ruimtelijke impact, ontbreken in de ruimtelijk-economische strategie verschillende sectoren die ook in de open ruimte voorkomen, zoals toerisme, ontginningen, paarden.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Noord-Limburg heeft sterke economische potenties (Campus-Noord, Nolimpark, Kristalpark, Bosland) en de ambitie om het ‘Klaverblad Noord-Limburg’ verder te ontwikkelen op de as Brainport Eindhoven-Hasselt-Genk en Antwerpen-Weert-Ruhrgebied. (12)
- Lommel is één van de belangrijkste economische groeipolen van Vlaanderen, ingebed in een omliggend (internationaal) economisch weefsel. Er is nog een aanzienlijk aanbod aan zeer goed uitgeruste en beschikbare oppervlakte aan bedrijventerreinen met een trimodale ontsluiting (auto, spoor en waterweg) en aan een toekomstige fietssnelweg. Deze strategische positie (verbinding met Haven van Antwerpen via water/spoor) kan de socio-economische structuur van de regio en de Kempische As versterken. Deze (infra)structuren bieden mogelijkheden om nieuwe knopen en plekken voor verdichting en kwalitatieve vernieuwing te laten ontstaan. Kristalpark III heeft potentie om ingezet te worden als logistieke zone met een trimodale ontsluiting en is ontworpen met ruimte voor eigen energieproductie. Vanuit Lommel wordt al decennialang de grondstof ‘wit zand’ ontgonnen en geëxporteerd over de hele wereld. Met het Strategisch Onderzoekscentrum Flanders Make en Ford Proving Ground speelt Lommel, als onderdeel van het stedelijk netwerk Kempische As, ook een rol als kennis- en ontwikkelingspool binnen het grensoverschrijdende kennisnetwerk ELAt (Eindhoven-Leuven-Aken triangle), vooral op vlak van innovatie in de automobieliindustrie. (50)
- Lanaken: De Albertterminal in Lanaken heeft als spoorterminal een belangrijke rol te spelen in de economische ontwikkeling van Limburg. (24)
- Heusden-Zolder: Het Circuit Zolder heeft (zeker met de toekomstige wielerpiste), naast een sportieve belevingswaarde ook een economisch potentieel binnen de vrijetijdseconomie; net als de cultuur- en erfgoedbeleving van het industrieel en cultuurhistorisch erfgoed van de mijnstreek. (28)
- As: Op de “werf Stationsite” in As kan een toeristische/economische activiteit ontwikkeld worden, gekoppeld aan het Kolenspoor. (25)
- Kolenspoor: Het Kolenspoor kan gezien worden als “verbinder/connector” tussen de Limburgse incubatoren & economische hotspots. Bij de ontwikkeling van (diverse projecten op) het Kolenspoor moet wel voldoende rekening gehouden worden met de kwetsbare gebieden waar het Kolenspoor doorheen loopt (bv. Ten Haagdoornheide en De Teut). (44)
- Noord-Limburg: Het kanaal Bocholt-Herentals biedt kansen voor de uitbouw van watergebonden bedrijvigheid in Bocholt en Pelt, mits de sluizencomplexen worden aanpast. (12, 56)
- Bree: Het regionaal bedrijventerrein Kanaal-Noord heeft potentie tot de ontwikkeling van een watergebonden bedrijventerrein door de Zuid-Willemsvaart. (39)
- Midden-Limburg: In Houthalen-Helchteren en Heusden-Zolder wordt een strategisch project opgezet rond de 3 regionale bedrijventerreinen (Centrum-Zuid, Europark en de Schacht). (31)

RS6 Hernieuwbare energie ruimtelijk integreren

Bijkomende windmolens

Er mogen geen bijkomende windmolens meer ingeplant worden in Limburg omwille van de negatieve effecten op mens, dier, milieu, landschap en open ruimte, landelijke dorpen en toerisme.

(10, 17, 18, 30, 34, 36, 37, 52, 54, 57)

→ *Er mogen geen bijkomende windmolens meer ingeplant worden in Limburg.*

(On)verenigbaarheid van strategieën

Het is onduidelijk of en hoe de geplande uitbouw van windenergie kan samengaan met de strategieën van het respecteren van de ruimtelijke regionale eigenheid en het versterken van de open ruimte. De inplanting en wildgroei van windturbines, die mogelijk wordt door de bestemmingsneutraliteit, kan nefast zijn voor de versterking van de open ruimte en de eigenheid van de regio. Het principe van bestemmingsneutraliteit voor windenergie heeft een impact op de doelstelling om de Limburgse open ruimte te vrijwaren en botst met de grondredenen om de ruimte in te delen in bestemmingsgebieden met elk hun eigen functie.

De verschillende doelstellingen moeten in balans zijn. Enerzijds moet onderzocht worden in hoeverre energie-infrastructuren een plaats kunnen krijgen in de open ruimte en moet er een uitspraak gedaan worden over de huidige ontwikkelingen rond windenergie in Limburg. Anderzijds is de open ruimte waardevol voor de identiteit van Limburg en is ze een belangrijke leverancier van ecosysteemdiensten. Beiden moeten ten opzichte van elkaar afgewogen worden. Het planten van bomen/bossen en het versterken van het fysisch systeem kan meer effect hebben op het klimaat dan het ongestructureerd inplanten van windmolens.

(22, 37, 52, 54)

→ *De uitbouw van windenergie in de provincie is niet compatibel met de strategieën voor de open ruimte en de regionale ruimtelijke eigenheid.*

Nood aan een bindend kader met voorwaarden

Naast het streven om het energieverbruik te verlagen, moet er ook gewerkt worden aan meer duurzame energiewinning. Maar dat betekent niet dat alle infrastructures voor hernieuwbare energie zomaar overal ingeplant kunnen worden. Energie wordt bij voorkeur opgewekt waar hij verbruikt wordt, waar geen ruimtelijke impact is en vanuit zuinig ruimtegebruik. Het faciliteren van meer mogelijkheden voor decentrale duurzame energieproductie en -gebruik, mag niet gepaard gaan met het ongebreideld innemen van vruchtbare landbouwgrond of waardevolle open ruimte. De aanwezigheid van het Economisch Netwerk Albertkanaal kan bijvoorbeeld niet betekenen dat de omliggende open ruimte en het agrarisch gebied zomaar aangesneden kunnen worden voor de uitbouw van hernieuwbare energie. Een bedachtzame inplanting is nodig.

De doelstelling om hernieuwbare energie ruimtelijk te integreren vraagt een globale visie en afdwingbaar beleid. Hiervoor moet een bindend beleidskader uitgewerkt worden voor inplanting van allerlei groene energievoorzieningen (kleinschalige en middelgrote windturbines, zonneparken,...). Het Windplan Limburg wordt niet gevolgd omdat het juridisch niet bindend is.

Er zijn heel wat voorwaarden die in acht genomen moeten worden bij de ruimtelijke integratie zoals de opbrengst, het ruimtebeslag, de kritische afstand tussen energiebron en ontwikkeling/bewoning, de hinder voor de omwonenden, de planologische context (bestemmingen), het esthetische uitzicht, de ruimtelijke inpasbaarheid (ook land- en taalgrensoverschrijdend), de eigenheid van de regio en de landschappelijk-ecologische kwaliteit van de ruimte. Het beleidskader moet erop gericht zijn om de huidige/potentiële ruimtelijke conflicten te vermijden of te verminderen.

Het beleidskader moet zich ook uitspreken over de koppeling tussen ruimtelijke ontwikkeling en energie. Zal de ruimtelijke ontwikkeling gestuurd worden naar plaatsen waar energie aanwezig is (of gewonnen kan worden) of worden

er energievoorzieningen ontwikkeld op plaatsen waar nu al een ruimtelijke concentratie van voorzieningen en activiteiten aanwezig zijn (kernen, bedrijventerreinen,...)? En wat doen we met gebieden die niet bediend kunnen worden door hernieuwbare energie?

Er kan ook nagedacht worden of en hoe voorwaarden kunnen opgelegd worden aan nieuwe constructies (bijv. bedrijven), zodat deze constructief aangepast zijn aan de vereisten voor hernieuwbare energiesystemen (bijv. voldoende sterke dakconstructies voor het dragen van zonnepanelen).

Voor de uitwerking van het beleidskader moeten niet alleen de netwerkbeheerders en energieproducenten betrokken worden, maar ook bijv. onderzoekers die verbonden zijn aan universiteiten en burgerplatformen werkzaam rond die materie (bijv. Leefbare Energie Vlaanderen).

De energiesector is een sector in ontwikkeling. Er moet ingespeeld kunnen worden op de nieuwste technieken en evoluties. Het al te sterk verankeren van allerlei (technische) randvoorwaarden is niet de meest geschikte insteek. Het optimaliseren van het bestaande ruimtegebruik is wel een logische insteek.

Ook landbouwbedrijven kunnen hun bijdrage leveren aan het opwekken van hernieuwbare energie door pocketvergisters, zonnepanelen op staldaken, WKK's, biogascentrales.

(20, 22, 24, 27, 38, 44, 46, 53, 55, 57, 58)

→ *Er moet een bindend beleidskader uitgewerkt worden met duidelijke voorwaarden voor een bedachtzame inplanting en ruimtelijke integratie van hernieuwbare energie, rekening houdend met sociale, ruimtelijke en technologische aspecten en met betrokkenheid van alle mogelijke actoren.*

Plan-MER

Voor de inplanting van (gewestgrensoverschrijdende) windmolens of -parken moet een globale plan-MER opgemaakt worden (incl. alternatievenonderzoek), conform de geldende regelgeving. Opgesplitste vergunningsaanvragen om de opmaak van plan- of project-MER's te omzeilen kunnen niet. Dit is niet wettelijk (zoals al gebleken in Wallonië met het arrest D'Oultremont) en hiermee wordt de milieu- en gezondheidsbescherming van de burger teniet gedaan. Het Vlaamse wettelijk kader vertoont mankementen ten opzichte van de Europese milieuriichtlijnen of gangbare internationale normen, zoals de minimumafstand tot bewoning.

Het plan-MER bij het BRL moet de milieueffecten onderzoeken van de ontwikkeling van windparken in het zuiden van de provincie, meer bepaald de voorziene inplanting/wildgroei van een groot aantal (78) windmolens in de omgeving van Tongeren-Riemst-Bassenge-Juprelle. Hierbij moet (ev. gewestgrensoverschrijdend) onderzoek, inclusief nulmeting, gebeuren naar o.a.:

- de economische lokale belangen van het ruraal toerisme en de negatieve impact van de inplanting van industriële windparken hierop;
- de gevolgen van alle seismische trillingen voor de Europees beschermde mergelgroeven;
- de gevolgen van geluid, luchtturbulentie, signaalverlichting, elektromagnetische velden voor de Natura 2000 beschermde habitatgebieden en -soorten (vliegende fauna);
- de gevolgen van alle mogelijke emissies op de totale fauna;
- de fysieke en psychologische impact op de mens (gezondheidsrisico's, minimumafstand,...);
- sociale en economische gevolgen aller aard (waardevermindering onroerend goed, onverkoopbaarheid panden, compensatiemogelijkheden, kosten/batenanalyse);
- de totale milieu-impact (Life Cycle Analyses);
- randeffecten op het elektriciteitsnet (netverzwaringen, inpassingsverliezen, rendementsverliezen,...);
- impactverhoging door cumulatieve effecten van storende milieueffecten (autosnelweg, plaatselijk wegverkeer, luchtverkeer, schaalvergroting binnen de landbouw, uitbreiding van industrie);
- stikstofgevolgen door de implementatie van windenergie en andere mogelijke deposities van schadelijke stoffen (smeermiddelen, stof door erosie van windturbinebladen, vervuiling grondwater, verliezen van broeikasgas SF₆,...).

Er zijn heel wat argumenten om te twifelen aan het economisch nut, het algemeen belang en de effectiviteit van windparken in relatie tot de Europese milieu en -klimaatopdracht. Het maatschappelijk belang van windenergie in

Limburg moet gefundeerd worden op correcte feiten en objectieve cijfers uit degelijk en actueel milieuonderzoek (incl. Social Impact Assessment). De vraag of er nog ruimte is voor de ontwikkeling van grootschalige windenergie in Limburg en of dit wenselijk is moet beantwoord worden binnen de plan-milieueffectrapportage. Tot die resultaten bekend zijn en er zonder twijfel wetenschappelijk bewezen is dat er geen aanzienlijke onaanvaardbare milieuschade kán optreden, mogen er, omwille van het voorzorgsprincipe, geen voorafnames gebeuren wat betreft beleidsuitspraken omtrent windmolens en mogen er ondertussen geen windmolens meer vergund worden.

(37, 52, 54)

→ *De impact van de inplanting van windmolens moet grondig onderzocht worden in een plan-MER.*

Mogelijkheden voor collectieve en individuele initiatieven

Alle mogelijkheden voor collectieve initiatieven voor hernieuwbare energie moeten open gelaten worden om dit op het terrein mogelijk te maken. Daarnaast moet er ook een sterkere financiële trigger komen voor de individuele burgers in de energietransitie. Er moet meer ondersteuning zijn voor het opzetten van lokale coöperatieve initiatieven rond hernieuwbare energie die de individuele burger aanzetten tot transitie.

De transitie van groene energie moet ten dienste staan van alle inwoners. De sociale dimensie van het energievraagstuk is belangrijk. Er moet voldoende aandacht zijn voor de zwakkeren uit de samenleving en uitdagingen als 'energiearmoede' mogen niet uit de weg gegaan worden. Bij het nemen van energiezuinige maatregelen, bijvoorbeeld in de tuinvijken, moet rekening gehouden worden met erfgoedwaarde en het specifieke socio-economisch profiel van de inwoners.

(27, 49, 51, 55)

→ *De energietransitie moet gefaciliteerd worden op collectief en individueel vlak, met aandacht voor de sociale dimensie.*

Ondersteuning van lokale besturen

Het beoordelingskader "ruimte voor energie" kan een handige tool zijn voor de lokale overheden bij het in praktijk brengen van een passend energiemodel op wijk- en gemeentelijk niveau. In deze ontwikkeling van hernieuwbare energiesystemen, is ondersteuning van de gemeenten noodzakelijk door technische kennis en projectbegeleiding. Het is belangrijk dat lokale projecten rond ruimtelijke energiestrategieën provinciale steun krijgen. Het opzetten en uitbouwen van dergelijke strategieën kan gebeuren vanuit de bestaande incubatoren zoals Greenville.

(25, 31)

→ *Er is ondersteuning nodig voor lokale besturen bij het uitbouwen van lokale ruimtelijke energiestrategieën.*

Aandachtspunten vanuit lokale situaties

- Noord-Limburg: De potenties naar geothermie (warmtewinning) in het noorden van de provincie moeten verder onderzocht worden. Daarbij moet er nagedacht worden of het eventuele overaanbod aan hernieuwbare energie in Noord-Limburg/Lommel niet gevaloriseerd kan worden. (8, 49)
- Noord-Limburg: De verouderde radar van de militaire luchthaven in Kleine-Brogel zet een rem op initiatieven rond hernieuwbare energie (windmolens) in Noord-Limburg. (8)

Samenvatting Inspraakreacties Publieke Raadpleging

Algemeen

- *De ambitie en visie vragen nog verdere concretisering op maat van Limburg.*
- *De verdere uitwerking van het BRL moet meer duidelijkheid brengen over de gebiedsgerichte ruimtelijke keuzes, de prioriteiten, de afdwingbaarheid, de gevolgen voor lokale besturen en de rolverdeling (in de samenwerking) tussen bestuursniveaus.*
- *Inspraak en actieve betrokkenheid van gemeenten en Vlaanderen blijven belangrijk bij de verdere uitwerking van het BRL.*
- *Grensoverschrijdende relaties en de opportuniteiten ervan zijn onvoldoende belicht.*
- *Een bovenlokale benadering en meer intergemeentelijke samenwerking biedt ook kansen voor het (lokaal) ruimtelijk beleid.*
- *Het juridisch kader van het gewestplan is contraproductief voor de realisatie van de visie.*
- *Het RSPL is een goede basis om op verder te bouwen.*
- *Het BRL moet afgestemd worden met andere relevante lopende (beleids)planningsprocessen van Vlaanderen, gemeenten en aangrenzende gebieden en met het Vlaams instrumentarium.*
- *De gehanteerde begrippen moeten bevattelijk en eenduidig gedefinieerd en afgestemd worden op het begrippenkader van het BRV.*
- *Er moet ruimte voorzien worden voor sport en recreatie, ook in de open ruimte.*
- *Sensibilisering is nodig om de “generatie 2040” te overtuigen van het voorgestelde ruimtelijk beleid.*

De ruimtelijke regionale eigenheid respecteren

- *De strategie is niet actief genoeg geformuleerd.*
- *De ruimtelijke regionale eigenheid moet duidelijker bepaald worden, waarbij er rekening gehouden wordt met het verleden en de toekomst, met grensoverschrijdende en sociale aspecten en met het multifunctioneel karakter van de open ruimte.*
- *Betrokkenheid van gemeenten is belangrijk voor de lokale kennis en het bepalen van de reikwijdte van het referentiekader.*

Kernen en strategische gebieden versterken

- *Een regionale benadering voor verdeling van de woon- en werklocaties en een sturende rol voor de provincie is nodig, maar er moet voldoende flexibiliteit en ruimte blijven voor een gemeentelijke invulling.*
- *De categorisering van kernen en het bepalen van ontwikkelingskansen mag niet alleen gebeuren op basis van de feitelijke toestand van voorzieningen en openbaar vervoer, maar moet ook (veel meer) rekening houden met autobereikbaarheid, geplande projecten en (grensoverschrijdende) potenties.*
- *Ook dorpen en kleine kernen moeten voldoende mogelijkheden krijgen om de socio-economische leefbaarheid op peil te houden en de “kritische massa” hiervoor moet onderzocht worden.*
- *Inzetten op kwalitatieve verdichting en multifunctioneel gebruik binnen het bestaand ruimtebeslag blijft de uitdaging.*
- *Het beleidskader wonen moet rekening houden met verschillende doelgroepen en thema's zoals vergrijzing, zorg, gezinsverdunding, sociaal en betaalbaar wonen en erfgoed.*
- *Om de doelstelling van kernversterking te kunnen realiseren is er een afdwingbaar, bindend kader nodig met de nodige instrumenten en financiële middelen.*
- *Overleg met gemeenten over de categorisering van kernen en het beleidskader wonen is noodzakelijk.*
- *De provincie moet de gemeenten ondersteunen bij de uitwerking van een kwalitatief woonbeleid.*

Vervoersverbindingen uitbouwen

- *Het STOP-principe moet consequent toegepast worden.*
- *Het beleidskader fietsen moet een globale visie voor het fietsnetwerk uitwerken met aandacht voor alle ruimtegebruikers, combimobiliteit en principes van zuinig ruimtegebruik.*
- *Investerings in fietsinfrastructuur mogen niet afgebouwd worden.*
- *Samen met de realisatie van het Spartacusplan, moet er een gebiedsdekkend openbaar vervoersaanbod uitgewerkt worden.*
- *Inzet op weginfrastructuur, waaronder de realisatie van de Noord-Zuid-verbinding, blijft nodig.*
- *Goede grensoverschrijdende verbindingen zijn essentieel.*
- *Het BRL moet afgestemd worden met het regionaal mobiliteitsplan.*
- *De provincie moet een actievere rol opnemen voor mobiliteit door een visie uit te werken rond basisbereikbaarheid en in te zetten op concrete gebiedsgerichte projecten.*

De open ruimte versterken

- *Om de ruimtelijke kwaliteit van Limburg te behouden en de klimaatuitdagingen aan te gaan, is er nood aan een integrale open ruimte strategie en concrete acties voor verweving en samenwerking tussen natuur, landbouw, water en erfgoed.*
- *De werking van de landbouw moet erkend worden en er is behoefte aan ruimtelijke duidelijkheid door functies te scheiden waar dat nodig is.*
- *Er moet werk gemaakt worden van de groenblauwe dooradering, maar het concept en de juridische draagwijdte ervan moet nog verduidelijkt worden, rekening houdend met de impact op landbouw.*
- *Zonevreemdheid in de open ruimte moet teruggedrongen worden.*
- *Het (bijkomend) ruimtebeslag in de open ruimte moet beperkt worden.*
- *Er zijn goede instrumenten en voldoende financiële middelen nodig (voor lokale besturen) om het overtollig ruimteaanbod te schrappen om zo het gewenste open ruimte beleid te kunnen realiseren.*
- *De aanwezigheid van open ruimte in gemeenten moet sterker financieel gewaardeerd worden.*

Een gedifferentieerde economie faciliteren

- *Een ruimtelijk-economische visie en (bindende) richtlijnen op regionaal schaalniveau zijn nodig voor sturend vestigingsbeleid van bedrijventerreinen en handelszones.*
- *Er blijft ruimte voor (lokaal verankerde) bedrijvigheid nodig in Limburg, maar de nadruk moet liggen op ruimtelijke optimalisatie van de bestaande bedrijventerreinen in plaats van op ruimtelijke uitbreiding.*
- *De intergemeentelijke benadering voor nieuwe lokale bedrijventerreinen moet verder verduidelijkt en geoperationaliseerd worden.*
- *De agrarische sector moet ruimte en ontwikkelingskansen behouden in Limburg, rekening houdend met macro-economische factoren en met ondersteuning voor verbreding van landbouwactiviteiten.*
- *De differentiatie van de belangrijke landbouwgebieden, het restrictief beleid voor niet-landbouwfuncties en de rol van de provincie hierin moet verduidelijkt worden.*
- *Ondanks hun economisch belang en ruimtelijke impact, ontbreken in de ruimtelijk-economische strategie verschillende sectoren die ook in de open ruimte voorkomen, zoals toerisme, ontginningen, paarden.*

Hernieuwbare energie ruimtelijk integreren

- *Er mogen geen bijkomende windmolens meer ingeplant worden in Limburg.*
- *De uitbouw van windenergie in de provincie is niet compatibel met de strategieën voor de open ruimte en de regionale ruimtelijke eigenheid.*
- *Er moet een bindend beleidskader uitgewerkt worden met duidelijke voorwaarden voor een bedachtzame inplanting en ruimtelijke integratie van hernieuwbare energie, rekening houdend met sociale, ruimtelijke en technologische aspecten en met betrokkenheid van alle mogelijke actoren.*
- *De impact van de inplanting van windmolens moet grondig onderzocht worden in een plan-MER.*
- *De energietransitie moet gefaciliteerd worden op collectief en individueel vlak, met aandacht voor de sociale dimensie.*
- *Er is ondersteuning nodig voor lokale besturen bij het uitbouwen van lokale ruimtelijke energiestrategieën.*

Algemene reactie op de inspraakreacties

Veel inspraakreacties handelen over het feit dat de gebiedsgerichte lokale impact van de ruimtelijke strategieën en de (juridische) draagwijdte van het BRL nog onduidelijk en onvoldoende uitgewerkt is. Er worden heel wat vragen gesteld over de rol en acties die de provincie zal opnemen in de uitvoering van de ruimtelijke visie en doelstellingen en wat verwacht wordt van de lokale besturen.

De regelgeving over ruimtelijke beleidsplanning bepaalt dat een conceptnota, als eerste stap in het proces, de ambitie van de provincie kernachtig moet weergeven en een debat over de ruimtelijke ontwikkeling op hoofdlijnen mogelijk moet maken. Dat in deze fase nog niet alles helemaal en duidelijk uitgeklaard is, is inherent aan het proces.

De talrijke inspraakreacties leveren heel wat nuttige inzichten en waardevolle input. Ze zullen als aandachtspunten in overweging genomen worden in het verdere proces, zowel bij de verfijning van de strategische visie als bij de uitwerking van de beleidskaders. Dit kan het BRL helpen onderbouwen en het draagvlak ervoor vergroten.

Er zal in de mate van het mogelijke rekening gehouden worden met de inspraakreacties. Maar we zullen niet aan alle inspraakreacties tegemoet kunnen komen. Zo zijn er bijvoorbeeld een aantal inhoudelijk tegenstrijdige inspraakreacties ingebracht, zoals over het beleid van de open ruimte waar er een tegenstelling merkbaar is tussen enerzijds een integrale benadering met een sterke verweving van activiteiten en anderzijds een eerder sectorale benadering met een scheiding van functies (natuur vs. landbouw). Het is onmogelijk om volledig aan beide invalshoeken tegemoet te komen. Er zullen keuzes gemaakt moeten worden.

Daarnaast spelen er ook een aantal contextuele omstandigheden, waardoor de provincie niet alle verwachtingen kan invullen die in de publieke raadpleging uitgesproken zijn:

- Het BRL zal zich moeten inpassen in een aantal Vlaamse beleidslijnen op het vlak van ruimtelijke ontwikkeling, open ruimte, energie, mobiliteit,... Zoals het ontwikkelingsbeleid o.b.v. knooppuntwaarde en voorzieningenniveau, het maximaal vrijwaren van de open ruimte, het streven naar meer hernieuwbare energiewinning, de inzet op duurzame vervoersmodi,... Dat impliceert dat niet alle opties open liggen. De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen geeft de algemene ruimtelijke ontwikkelingsprincipes aan waarbinnen de provincie moet werken.
- De bevoegdheden en de budgettaire ruimte van de provincie zijn begrensd. Voor een aantal voorgestelde maatregelen is de provincie sterk afhankelijk van de Vlaamse overheid, bijvoorbeeld voor het aanpassen van de regelgeving (rond zonevreemdheid of flexibele bestemmingswijzigingen), voor het instrumentarium en de financiële middelen (ingrepen in juridische voorraad en planschaderegelingen), voor fiscale bijsturingen (gemeentefinanciering), voor de inhoudsbepaling van het plan-MER,...
- De ruimtelijke ordening is gericht op een duurzame ruimtelijke ontwikkeling waarbij de ruimtelijke behoeften van de verschillende maatschappelijke activiteiten gelijktijdig tegen elkaar afgewogen worden. Dit overstijgt een sectorale benadering en zal keuzes vergen.

Inspraak en betrokkenheid is voor de provincie belangrijk en wordt ook in de verdere procedure voorzien. Er zijn zowel formele inspraakmomenten als informele overleggronden met gemeenten, Vlaanderen en verschillende stakeholders.

In de volgende fases van het proces wordt het beleid verder inhoudelijk geconcretiseerd en gedetailleerd. Dit gebeurt door de uitwerking van de strategische visie voor de hele provincie, de gebiedsgerichte doorvertaling ervan en de opmaak van de verschillende beleidskaders. Hierin worden operationele doelstellingen, acties en maatregelen zo SMART mogelijk geformuleerd. De beleidskaders zullen ook aangeven met wie we zullen samenwerken om de visie te realiseren. Ieder beleidskader volgt een eigen traject, waarbij participatie van experts en stakeholders is voorzien. Onderlinge afstemming tussen de beleidskaders gebeurt intern en systematisch doorheen het proces.

De provincie volgt de lopende, relevante beleidsplanningsprocessen op om de goede afstemming van/met het BRL te bewaken. De provincie is formeel betrokken in de procedure tot opmaak van het BRV en de gemeentelijke beleidsplannen. Omwille van de grensoverschrijdende belangen in Limburg, is er ook aandacht voor aangrenzende beleidsplannen buiten de provincie (andere Vlaamse provincies, Omgevingsplannen aan Nederlandse zijde).

Het BRL op zich zal niet volstaan om een antwoord te bieden op alle uitdagingen of om de geformuleerde ambitie te realiseren. Het ruimtelijk beleidsplan wil strategisch inzetten op die thema's die gebaat zijn bij een regionale aanpak en waar de provincie, als partner van de gemeenten, sturing aan kan/wil geven. De provincie kan ook onmogelijk alleen de toekomstvisie voor Limburg waarmaken. Zoals al aangehaald is er vooral een flankerend beleid vanuit Vlaanderen noodzakelijk (regelgeving, instrumenten, budgetten, fiscaliteit, sensibilisering). Daarnaast hebben de gemeenten ook hun rol, verantwoordelijkheid en autonomie in de uitvoering van het ruimtelijk beleid op het terrein. De aanpak van de mobiliteit in Limburg zal voornamelijk moeten gebeuren in de schoot van de Vervoerregioraad Limburg door de opmaak van een openbaar vervoersplan en een regionaal mobiliteitsplan voor Limburg.

Die verdere concretisering zal dus ook meer duidelijkheid brengen over de gevolgen en afdwingbaarheid van het BRL en over de rol van de provincie t.a.v. de lokale besturen en bovenlokale samenwerkingen. Maar de provincie moet hierbij rekening houden met zowel haar bevoegdheden als haar budgettaire en juridische mogelijkheden en restricties.